

OPINNÄYTETYÖ

Vanhempainyhdistys ja osallisuuden kokemus

Miten saisimme mukaan myös muunkielisiä vanhempia?

Salli Helander

Yhteisöpedagogi YAMK

(90 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

5/2025

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi YAMK

Tekijät: Salli Helander

Opinnäytetyön nimi: Vanhempainyhdistys ja osallisuuden kokemus. Miten saisimme mukaan myös muunkielisiä vanhempia?

Sivumäärä: 68 ja 2 liitesivua

Työn ohjaaja: Tarja Nyman

Työn tilaaja: Suomen Vanhempainliitto ry

Suomalainen vanhempainyhdistystoiminta on kodin ja koulun yhteistyötä. Vanhempainyhdistykset koostuvat koulun oppilaiden vanhemmista ja on vapaaehtoista toimintaa. Toiminnan on todettu lisäävän oppilaiden hyvinvointia sekä tukevan yhteisöllisyyden muodostumista. Suomalainen peruskoulu on nykypäivänä hyvin moninainen. Oppilaiden ja heidän perheidensä edustamien kulttuurien, kielten ja uskontojen kirjo on laaja. Suomen Vanhempainliitto määrittelee, että vanhempainyhdistyksen olisi hyvä olla koulu minikoossa, edustaen mahdollisimman monipuolisesti koulun oppilaita. Vanhempainyhdistystoiminta ei ole täysin pysynyt mukana tässä kehityksessä.

Tämän kehittämistyön tavoitteena oli selvittää eri kieli- ja kulttuuritaustaisten vanhempien kokemuksia ja tietoa vanhempainyhdistystoiminnasta ja näiden tietojen pohjalta selvittää kuinka yhdistystoimintaa voidaan kehittää, jotta se on saavutettavaa ja myös muunkielisten vanhempien osallisuus toteutuu. Työn tilaajana on Suomen Vanhempainliitto ry.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus konstruktivisella otteella. Aineisto kerättiin monimutkaisesti eri kieli- ja kulttuuritaustaisten vanhempien haastatteluilla, fokusryhmähaastattelulla, vanhempainyhdistystoimijoiden näkemysten kartoittamisella ja erilaisten hankkeiden tuloksia tarkastellen. Aineiston analysointiin käytettiin sisällönanalyysiä. Opinnäytetyön teoreettinen kehys muodostui osallisuuden, osallisuuden edistämisen ja saavutettavuuden käsitteistä.

Opinnäytetyön tulokset vahvistavat käsitystä siitä, että kouluun liittyvät asiat koetaan positiivisina, ja tutustumisen tärkeyttä muihin vanhempiin pidetään tärkeänä. Tutkimusaineistossa korostui kohtaamisten merkitys. Vanhempainyhdistyksen merkitystä ei tunneta eikä sen roolia suhteessa koulun ja kodin yhteistyössä tunnusteta. Jos toiminta oli tiedossa ei se näyttäytynyt houkuttelevana tai mieluisana mahdollisuutena osallistua. Vanhempainyhdistystoiminnan ongelmana koettiin sulkeutuneisuus ja sisäpiirimäisyys, jolloin osallisuus ei toteudu.

Opinnäytetyö tarjoaa työn tilaajalle sekä vanhempainyhdistyksille hyödyllistä tietoa osallisuudesta ja saavutettavuudesta. Tutkimustyön ja aineiston pohjalta tuotettiin osallisuutta ja saavutettavuutta edistävät kehittämissuositukset sekä laadittiin vanhempainyhdistysten käyttöön itsearviointilomake, jota tarkastelemalla voidaan parantaa ja kehittää osallisuutta myös muunkielisten vanhempien osalta. Tavoitteena on koulun monimuotoisuutta tukeva toiminta, jossa mahdollisimman monen ääni pääsee kuuluviin.

Asiasanat: osallisuus, osallisuuden edistäminen, saavutettavuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Master of Humanities, Community Educator

Author: Salli Helander

Title: Inclusion in Parent Associations: How Can We Engage Linguistically Diverse Parents?

Number of Pages: 68 and 2 attachment pages

Supervisor: Tarja Nyman

Commissioned by: Finnish Parents' League

Parental associations in Finland are a form of collaboration between home and school. These associations consist of students' parents and are based on voluntary participation. Such activities have been shown to promote student well-being and support the development of a sense of community. Today, Finnish comprehensive schools are highly diverse, with students and their families representing a wide range of cultures, languages, and religions. According to the Finnish Parents' League, a parental association should ideally reflect the diversity of the school community and act as a miniature version of the school. However, parental association activities have not fully kept pace with this societal development.

The aim of this development project was to examine the experiences and knowledge of parents with different linguistic and cultural backgrounds regarding parent association activities. Based on these insights, the project sought to explore how these activities could be developed to become more accessible and inclusive of parents who speak other languages. The client for this thesis is the Finnish Parents' League.

This is a qualitative study with a constructive approach. The data were collected using a multi-method strategy, including interviews with parents from diverse backgrounds, a focus group discussion, perspectives from active members of parental associations, and analysis of outcomes from relevant projects. The data were analyzed using content analysis. The theoretical framework is based on the concepts of inclusion, promotion of inclusion, and accessibility.

The findings confirm that school-related matters are generally viewed positively and getting to know other parents is considered important. The significance of face-to-face encounters emerged strongly. However, the role and purpose of parental associations are often unknown or poorly understood, and even when parents were aware of the associations, the activities did not appear attractive or inviting. A recurring challenge was the perceived exclusivity and closed nature of the associations, which hinders broader participation.

This thesis provides the client and parental associations with valuable information on inclusion and accessibility. Based on the research findings, development proposals were formulated to support inclusion and accessibility, including a self-assessment tool for parental associations. This tool can help associations evaluate and improve their practices to better engage parents from various linguistic backgrounds. The aim is to support diversity within the school community and ensure that as many voices as possible are heard.

Keywords: inclusion, promotion of inclusion, accessibility

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
	1.1 Työn tarve, tavoite ja tutkimuskysymykset	7
	1.2 Vanhempainyhdistyksen rooli kodin ja koulun yhteistyössä.....	8
	1.3 Muunkieliset Suomessa	10
2	TEOREETTINEN KEHYS.....	12
	2.1 Osallisuus ja sen edistäminen	12
	2.2 Saavutettavuus	16
3	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	19
	3.1 Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmät.....	20
	3.2 Laadullisen aineiston analysointi.....	22
	3.3 Tutkimuksen eettisyys	23
4	AINEISTONKERUUN TOTEUTUS	24
	4.1 Lähtötilannekartoitus ja kysely	24
	4.2 Muunkielisten vanhempien yksilöhaastattelut.....	25
	4.3 Fokusryhmähaastattelu eri toimijoiden kanssa	28
	4.4 Hankekartoitus	28
	4.5 Osallistuva havainnointi	33
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	35
	5.1 Yksilöhaastattelujen tulokset	35
	5.2 Fokusryhmähaastattelun tulokset.....	45

5.3 Hankekartoituksen ja osallistuvan havainnoinnin tulokset.....	47
6 TUOTOKSET	52
6.1 Osallisuutta ja saavutettavuutta edistävät kehittämissuositukset	53
6.2 Itsearviointilomake	56
6.3 Toimintamalli.....	59
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	61
8 POHDINTA.....	62
LÄHTEET	64
LIITTEET.....	69

1 JOHDANTO

Pärjäävän koululaisen takana on kotoutunut äiti, kirjoittaa Annika Mutanen Helsingin Sanomien kolumnissa lokakuussa 2024. Kolumnissaan hän viittaa Mustafe Muusen, vuoden esikuvana palkitun urheilijan, tarinaan. Muusen somalialaissyntyinen yksinhuoltaja äiti piti lasten integroitumista ensiarvoisen tärkeänä ja ponnisteli kovin sen eteen. (Mutanen, 2024) Poimin kyseisen kolumnin tähän yhteyteen, sillä siinä käsitellään perheiden kotoutumista, osallistumista yhteisölliseen toimintaan sekä vanhemman roolia lapsen koulunkäynnissä. Nämä aiheet esiintyvät myös opinnäytetyössäni, jossa tutkin vanhempainyhdistystoimintaa ja sen saavutettavuutta ja osallisuuden kokemuksia muun kielisten vanhempien osalta. Vanhemman tuki lapsen koulun käynnin tukemisessa ja osallistuminen kodin ja koulun yhteistyöhön tukee lapsen hyvinvointia ja luo turvallisuutta.

Kotoutuminen on kaksisuuntaista. Ponnistelevan maahanmuuttaneen lisäksi on myös vastaanottavan maan ponnisteltava. Lisääntyvän maahanmuuton myötä on monien suomalaisten tahojen kehityttävä ja kehitettävä itseään kohti vastaanottavampaa, avoimempaa ja erilaisten osallistujien myötä muovaantuvaa toimintaa. Yksi tällaisista tahoista on suomalainen vanhempainyhdistystoiminta, jonka tulisi arvioida toimintaansa monimuotoistuneen kouluympäristön osalta.

Vanhempainyhdistystoiminta on kodin ja koulun yhteistyötä, jossa vanhemmat pääsevät ääneen. Muun kielisten vanhempien osallistuminen vanhempainyhdistysten toimintaan on vähäistä. Työssäni selvitän eri kieli- ja kulttuuritaustoista olevien vanhempien tietoutta ja käsityksiä vanhempainyhdistystoiminnasta. Tutkin, kuinka vanhempainyhdistystoiminta voisi olla saavutettavampi muun kielisille perheille ja mahdollistaa osallisuuden kokemuksen.

Työn tilaajana on Suomen Vanhempainliitto ry, joka on Suomessa toimivien vanhempainyhdistysten kattojärjestö. Liitto tekee asiantuntijatyötä vanhempien osallisuuden ja kasvatusyhteistyön saralla. Liitto tekee paljon työtä myös monikulttuurisuuden saralla ja on muun muassa laatinut ohjeistuksen ”Avaimia monikulttuuriseen vanhempainyhdistystoimintaan” sekä käännöksiä eri kielille esitellen suomalaista vanhempainyhdistystoimintaa.

Vanhempainliitolla on halu saada syvempää ymmärrystä ja tietoa, miten eri kieli- ja kulttuuritaustaiset vanhemmat kokevat vanhempainyhdistystoiminnan ja sen saavutettavuuden. Kerättyyn tietoon pohjautuen koetaan tarpeelliseksi laatia helposti toteutettavia keinoja muun kielisten perheiden tavoittamiseksi ja saamiseksi mukaan toiminnan piiriin. Opinnäytetyöni tuo lisää

tietoa miten muun kielisten vanhempien osallisuutta voidaan kehittää kodin ja koulun yhteistyössä.

Työ etenee niin, että käyn ensin läpi työn tarpeen ja tavoitteet sekä avaan vanhempainyhdistyksen merkitystä kodin ja koulun yhteistyössä. Tutkimuskysymyksiä tarkastelen osallisuuden ja saavutettavuuden näkökulmista, jotka muodostavat teoreettisen kehyksen. Tämän jälkeen esittelen aineiston keräämiseen käyttämäni laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmät, siitä eteen aineistonkeruun toteutukseen, josta siirryn aineiston esittelyyn ja tuloksiin. Työ etenee induktiivisesti eli aineisto edellä. Tutkin aineistosta nousevia havaintoja ja peilaan niitä aineiston analysoinnin jälkeen teoriaa vasten. Lopuksi esittelen tulosten pohjalta kumpuavat kehittämissuhteukset ja itsearviointilomakkeen, joita tilaaja ja sen edustamat yhdistykset voivat hyödyntää osallisuuden toteutumisen tarkastelussa ja sen myötä edistää muun kielisten vanhempien osallisuutta toiminnassa.

1.1 Työn tarve, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tänä päivänä monessa vanhempainyhdistyksessä on havahduttu vapaaehtoisten mukaan saamisen haasteisiin, joista johtuen monia yhdistyksiä on viime aikoina lakkautettu. Olen itse toiminut vanhempainyhdistyksen hallituksen jäsenenä kohta kymmenen vuoden ajan, ja olemme huomanneet saman ilmiön. Toimintaan yksinkertaisesti kaivataan tekijöitä. Vanhempainyhdistykset kilpailevat samoista vanhemmista lisääntyneen ja tavoitteellistuneen lasten harrastustoiminnan kanssa, joka myös vaatii vanhempien panostusta ja osallistumista. Itselleni on monesti tullut sanomaan, että vanhempainyhdistys tekee tärkeää työtä ja olisi mukavaa osallistua toimintaan, mutta lasten harrastukset vievät vapaa-ajan. Vapaaehtois pohjalta toimivalta vanhempainyhdistystoiminnalta tarvitaan resursseja ja panostusta uusien jäsenten hankkimisessa. Viime aikoina on myös monissa yhdistyksissä puhuttu näkyvyyden lisäämisestä.

Kimokkeen tämän opinnäytetyön tekemiseen antoi asuinpaikkini yhtenäiskoulun vanhempainyhdistyksen ongelmallinen tilanne. Koulun vanhempainyhdistys oli lakkauttamisuhan alla, sillä hallitukseen ei saatu uutta puheenjohtajaa ja yhdistyksen toiminta oli jo jonkin aikaa ollut vain muutamien toimijoiden harteilla. Kyseisessä yhtenäiskoulussa on reilu 870 oppilasta, joista noin 17 prosenttia on muun kielisiä. Koulussa puhutaan yhteensä 33 eri kieltä.

Jäin pohtimaan, onko kaikkien oppilaiden vanhemmilla tietoa vanhempainyhdistyksestä ja mitä sen toiminnasta tiedetään? Tavoittaako viestintä kaikkia ja osallistuuko toimintaan vanhempia eri kieli- ja kulttuuritaustoista?

Olin asian tiimoilta yhteydessä Suomen Vanhempainliittoon ja siellä kiinnostuttiin aiheesta. Aihe on ajankohtainen. Muun kielisten oppilaiden määrä suomalaisissa kouluissa kasvaa ja monissa kouluissa osuus on jo yli puolet oppilaista, kuten Helsingissä, Turussa ja Tampereella. Vanhempainliiton jäsenenä on reilut 1200 suomalaista vanhempainyhdistystä. Vanhempainliiton yhdistyksiltä saamien tietojen mukaan vaikuttaa kuitenkin siltä, että monikulttuurisuuden tavoite ei toteudu kovin monen yhdistyksen toiminnassa. Ylipäänsä toimintaan kaivataan enemmän vanhempia ja perheitä, joten olisi tärkeää tavoittaa myös ulkomaalaistaustaiset perheet. (Suomen Vanhempainliitto 2024a)

Vanhempainliiton intressinä on saada tietoa mitä ulkomaalaistaustaiset vanhemmat tietävät, ajattelevat ja mahdollisesti toivovat vanhempainyhdistyksiltä. Tämän lisäksi selvitän työssäni, mitä esteitä heidän toimintaan osallistumisellaan on, ja millä keinoilla ja missä yhteyksissä voidaan kertoa vanhempainyhdistystoiminnasta muun kielisten perheiden parissa. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkimuskysymysten avulla tuottaa tietoa, miten vanhempainyhdistystoimintaa voidaan avata saavutettavaksi ja edistää perheiden mukanaoloa ja osallisuutta kodin ja koulun yhteistyössä.

Tutkimuskysymyksenä on, miten edistää eri kieli- ja kulttuuritaustaisten vanhempien osallisuutta vanhempainyhdistystoiminnassa?

Alakysymyksiä: Minkälainen viestintä saavuttaa muunkieliset vanhemmat?

Minkälainen toiminta edistää osallisuutta?

Tutkimuskysymyksiä tarkastellaan osallisuuden ja saavutettavuuden näkökulmista, jotka muodostavat tarkastelulle teoreettisen kehyksen.

1.2 Vanhempainyhdistyksen rooli kodin ja koulun yhteistyössä

Vanhempainyhdistys mahdollistaa kodin ja koulun yhteistyötä sekä vanhempien tutustumista toisiinsa, tavoitteena on positiivinen toiminta yhteisen hyvän eteen. Vanhempien läsnäolo koulussa on tärkeää, se luo turvallisuutta ja edistää lasten hyvinvointia. Kodin ja koulun aikuiset

luovat yhdessä turvaverkon, joka kannattelee lasta kouluvuosien läpi. Paikalliset ja koulukoh-
taiset vanhempainyhdistykset tekevät työtä tukeakseen tätä yhteyttä, ne antavat aikuisille mah-
dollisuuden vaikuttaa lapsia, nuoria ja perheitä koskevaan päätöksentekoon omassa kunnassa.
Vanhempainyhdistys on tärkeä vaikuttamiskanava paikallisissa kasvatusyhteisöissä ja kun-
nissa.

Vanhempainyhdistystoiminta on vapaaehtoista, yhteisöllistä toimintaa, joka kerää perheet yh-
teen. Toiminnan kautta lasten kouluympäristö ja siihen kuuluvat aikuiset tulevat tutuiksi myös
vanhemmille. Vanhempainliiton mukaan vanhempainyhdistyksen olisi hyvä olla pienoismalli
koulun moninaisuudesta. Moninaisuus rikastuttaa toimintaa ja antaa luontevan mahdollisuuden
kaikille osapuolille kokea ja oppia uutta. (Suomen Vanhempainliitto 2024b) Aihetta olisi mie-
lenkiintoista tarkastella laajemminkin myös nykyperheiden monimuotoisuuden näkökulman
kautta, opinnäytetyössäni fokus on kuitenkin eri kieli- ja kulttuuritaustaisissa vanhemmissa.

Toimintamuotoja on monenlaisia riippuen yhdistyksen aktiivisuudesta ja sen käytössä olevista
resursseista. Toiminta voi olla kouluviihtyvyyttä edistävää, kuten välituntitarvikkeiden hankin-
taa tai retkien järjestämistä. Se voi olla vaikuttamistoimintaa koulun ja kaupungin suuntaan tai
yhteistoimintaa esimerkiksi kaupungin nuorisotoimen kanssa. Myös erilaiset oppilaille järjes-
tetyt kerhot ja tapahtumat, hymypatsaiden hankkiminen ja koulukuvauksen järjestäminen ovat
vanhempainyhdistysten toimintaa. (Järvenpään Vanhempainverkosto, 2024)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) on määritelty kodin ja koulun yhteis-
työn keskeiset periaatteet, joiden mukaan yhteistyössä on edistettävä huoltajien keskinäistä
vuorovaikutusta ja näin luotava pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Perusteissa todetaan
vanhempainverkostoitumisen ja yhteisen toiminnan vahvistavan yhteisöllisyyttä ja tukevan
opettajien ja koulun työtä. (POPS 2014) Rehtorin tuella ja kannatuksella on merkittävä vaiku-
tus koulun henkilökunnan ja vanhempainyhteistyön onnistumiselle. Sujuvan ja antoisan toi-
minnan perustana on toimiva yhteistyö koulun kanssa, jossa avainasemassa on rehtorin myötä-
mielinen suhtautuminen yhdistyksen toimintaan. (Suomen Vanhempainliitto 2024c)

Maahanmuuttaneiden perheiden kohdalla vanhempainyhdistystoimintaan osallistumisella voi
hyvinkin olla kotoutumista edistävä vaikutus, lisäämällä heidän ymmärrystään suomalaisesta
toimintakulttuurista ja koulumaailmasta sekä sosiaalisen verkoston laajentamisella. Kaavoihin
kangistuneille suomalaisille vanhempainyhdistyksille taas uusien ihmisten ja uusien näkökul-
mien saamisen myötä toimintaan on mahdollista saada aivan uutta energiaa ja ulottuvuutta.

Kuten jo aiemmin toin esille, vanhempainyhdistykset pyörivät vapaaehtoistyön pohjalta. Yksilön näkökulmasta ajatellen vapaaehtoistyön kautta voi löytää erilaisia tapoja toteuttaa itseään. Toimintaan osallistumisella on useita hyvinvointia tukevia ulottuvuuksia, kuten ilon ja rohkeuden kokemukset, itsensä hyödylliseksi tunteminen ja positiiviset vuorovaikutustilanteet. (Nylund & Yeung, 2005, s.109)

Vapaaehtoistyö vanhempainyhdistyksessä on hyvin vapaamuotoista eikä vaadi osallistujilta erityisiä taitoja tai vankkaa osaamista. Vanhempainyhdistyksen hallitus on porukka, jonka aktiivisuuden tason mukaan yhteisölliseen toimintaan ja yhteisöllisten kokemusten piiriin pääsee osalliseksi kaikki koululaisten vanhemmat, koululaiset, heidän lähipiirinsä sekä koko koulun henkilökunta. Hallitus on toimeenpaneva voima, joka muiden vanhempien vapaaehtoisella panostuksella pystyy toteuttamaan erilaisia toimintoja. Osallistumisen tapoja on monia. On tärkeää huomioida, että yhteisöllisyys on kaikkien saavutettavissa ja osallistuminen niin halutesaan mahdollista.

1.3 Muunkieliset Suomessa

Vieraskielisten oppilaiden määrä Suomessa on viime vuosien aikana kasvanut huomattavasti. Useissa kouluissa jo suuri osa tai ainakin huomattava määrä oppilaista on taustaltaan vieraskielisiä. Suurin osa näistä kouluista on pääkaupunkiseudulla, missä on noin parikymmentä koulua, joissa S2 kielen oppilaiden osuus on yli puolet koko koulun oppilasmäärästä ja yli 80 prosentissa kaikista kouluista on S2 oppilaita alle 10 prosenttia. (Terävä & Malminen, 2023)

Pääasiallisesti Suomeen saapuvien maahan muuttajien syy maahanmuutolle on työ tai opiskelu. Vuoden 2024 aikana työperäisiä hakemuksia jätettiin maahanmuuttovirastolle 15 024 ja opiskelun perusteella 14 163. Työ- ja opiskeluperäisten maahanmuuttajien myötä on heidän perheenjäsentensä maahanmuutto kasvanut reilusti viime vuosina. Maahanmuuttoviraston tilaston mukaan eniten ensimmäisiä oleskelulupia haettiin juuri perheenyhdistämisen perusteella, vuonna 2024 määrä oli 23 701, ja näistä reilu puolet 52,1 % oli lasten hakemuksia. (Migri, 2024) Näiden tilastotietojen valossa voikin todeta, että vieraskielisten perheiden ja lasten osuus suomalaisissa kouluissa tulee entisestään kasvamaan, sillä pitkällä aikavälillä työperäisen maahanmuuton odotetaan lisääntyvän. Kouluissa opiskelevien lasten ja heidän vanhempiansa kielten ja kulttuurien kirjo on ja tulee jatkossakin olemaan laaja ja moninainen.

Opetushallituksen vuonna 2019 järjestämässä Käsitetyöpajassa on tarkasteltu erilaisia vakiintuneita käsitteitä ja sanoja, jotka liittyvät maahanmuuttoon ja kotoutumiseen ja miten yhdenvertaisuus niissä toteutuu. Käsitteet ja sanat ovat tärkeässä asemassa eriarvoistavien rakenteiden välineinä. (Opetushallitus, 2019) Aloittaessani tätä työtä huomasin, kuinka usein maahanmuuttaneista puhuessani, miellettiin heidät useissa yhteyksissä pakolaistaustaisiin ihmisiin. Tämä on varsin suppea käsitys siitä laajasta maahanmuuton moninaisuudesta, jota maassamme on. Opinnäytetyössäni käytän pääasiallisesti termejä: muunkielinen, vieraskielinen tai eri kieli- ja kulttuuritaustainen kuvaamaan maahanmuuttanutta, puuttumatta sen enempää heidän maahanmuuttostatukseensa. He voivat olla ensimmäisen, toisen tai kolmannen sukupolven uussuomalaisia. Tarkastelen muunkielisiä vanhempia yksilöinä, koululaisen vanhempina, yhteisön jäseninä.

2 TEOREETTINEN KEHYS

2.1 Osallisuus ja sen edistäminen

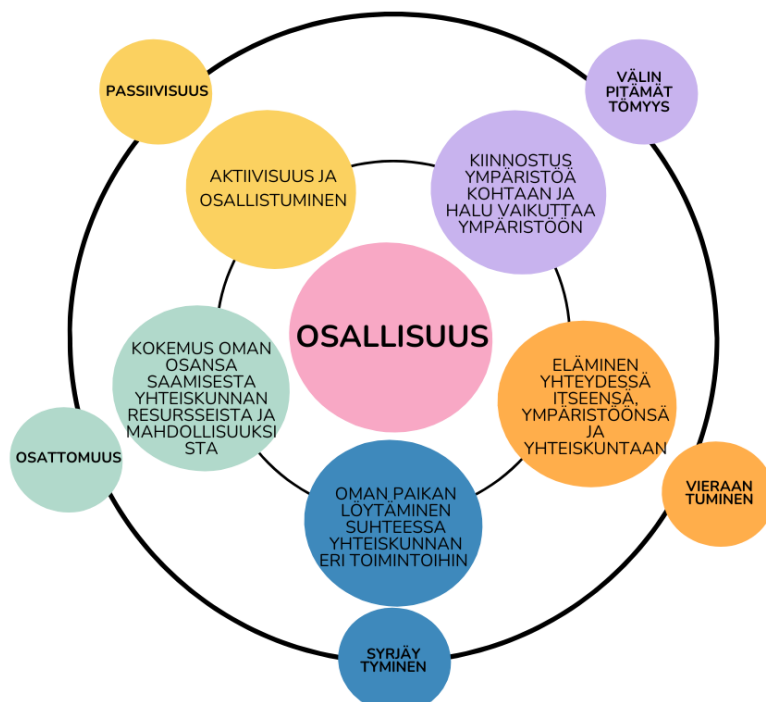
Yhteisöllisessä toiminnassa osallisuus on keskeinen käsite. Joissain määritelmissä osallisuus luonnehditaan tunteeksi, kun taas osallistuminen on ihmisen aktiivista toiminnallisuutta. (Niivala & Rynänen, 2013, s. 20) Jotta osallistuminen on mahdollista, tulee yksilöllä olla tunne osallisuudesta. Osallisuus on kuulumisen tunne, tunne mahdollisuudesta vaikuttaa omaan ympäristöönsä ja oman elämänsä kulkuun. Osallisuutta on yksilön kokemus suhteesta ympärillä oleviin yhteisöihin ja yhteiskuntaan. (THL, 2023, s.17) Ihmisellä on oltava tietoa ja taitoja, jotta hän pystyy vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun tai tapaan, jolla hänet kohdataan.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksiin pohjautuva osallisuuden viitekehys konkretisoi osallisuuden ja osallisuutta edistävät toimet kolmeen osa-alueeseen. Jaottelu pohjautuu sosiaali-, käyttäytymis- ja terveystieteellisiin tutkimuksiin. Ensimmäisenä on osallisuus omassa elämässä, mikä ilmenee yksilön päätösvaltana omassa elämässä. Ihmisellä tulee olla mahdollisuus kasvaa omaksi itsekseen, elää oman näköistä elämää ja vapaus tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä, nämä lisäävät yksilöllistä ja psykologista osallisuutta. Toisena osa-alueena on osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa eli jokaisella tulee olla mahdollisuus kuulua itselleen tärkeisiin ryhmiin ja yhteisöihin, tulla niissä kuulluksi omine toiveineen, tarpeineen ja tavoitteineen. On oltava myös mahdollisuus vaikuttaa erilaisissa ryhmissä, palveluissa, asuinympäristössä tai yhteiskunnassa, tämä lisää sosiaalista osallisuutta. Kolmantena on osallisuus yhteisessä hyvässä. Tämä liittyy paikalliseen osallistumiseen, jossa luodaan yhteyksiä muihin ihmisiin, jonka myötä koetaan merkityksellisyyden tunnetta. Tällä tarkoitetaan yhteisten tilanteiden ja olosuhteiden luomista, jossa ihmiset pääsevät kohtaamaan ja saavat arvostusta ja kiitosta. (THL 2023, s.20)

Osallisuus ilmenee yksilön tasolla kokemuksena, joka syntyy, kun ihmisellä on tunne kuulumisesta itselleen merkitykselliseen ryhmään tai yhteisöön. Yhteisössä osallisuus toteutuu silloin, kun sen jäsenet arvostavat toinen toistaan, heidän kesken vallitsee luottamus ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa yhteisössään. (THL, 2024) Osallisuus poistaa syrjäyttäviä rakenteita. Tunne osallisuudesta yhdistyy vahvasti hyvinvointiin, se lisää turvallisuutta ja parantaa väestösuhteita. Hyvinvoinnin kannalta osallisuuden kokemuksella on suuri merkitys, psyykkisesti kuormittu-

nut henkilö kokee harvoin osallisuutta. Kun ihmisellä on tunne, että hänen tekemisensä ja olemisensa on osa jotakin suurempaa kokonaisuutta, luodaan merkityksellisyyden tunnetta ja näin alennetaan kuormituksesta johtuvia ongelmia. (THL, 2022) Ihminen voi olla hyvinkin osallinen omassa elämässään, perhesuhteissaan tai harrastuksissa, mutta samalla kokea osattomuutta jollakin toisella osa-alueella. Myöskään ihmisen hyvinvointi ei aina edellytä osallisuutta. Esimerkiksi työelämästä ulkopuolelle jäävä voi tuntea itsensä hyvinvoivaksi, jos hänen perhe- ja ystävyysuhteensa ovat vahvat (Salminen yms., 2021, s.95).

Osallisuus on monitulkintainen käsite. Monesti osallisuuden vastapareiksi määritellään osattomuus ja syrjäytyneisyys. Osattomuus liitetään köyhyyden käsitteeseen ja syrjäytyminen huono-osaisuuteen, eriarvoisuuteen ja marginalisaatioon. (Salminen yms., 2021, s.82) Nivala ja Ryyänen (2013) ovat määritelleet osallisuuden useampien vastakäsitteiden valossa, jotka havainnollistan alla olevan kuvion avulla. Kuviossa sisäkehällä on osallisuuden määreet ja ulkokehällä niiden vastakäsitteet, jotka näyttäytyvät, mikäli osallisuus ei toteudu. Osallisuus näyttäytyy aktiivisuutena ja osallistumisena (vastakäsitteenä passiivisuus), se on kiinnostusta ympäristöä kohtaan ja halua vaikuttaa siihen (vastakäsitteenä välinpitämättömyys). Osallisuus on kokemus osansa saamisesta yhteiskunnan resursseista ja mahdollisuuksista (vastakäsite osattomuus), se on oman paikan löytämistä suhteessa yhteiskunnan eri toimintajärjestelmiin (vastakäsite syrjäytyminen) ja lisäksi se on myös elämistä yhteydessä itseensä, ympäristöön ja yhteiskuntaan (vastakäsite vieraan tuminen).

Kuvio 1 Osallisuus ja sen vastakäsitteet (mukaiillen Nivala & Ryyänen, 2013)

Tämä vastakäsitteiden määrittely mielestäni kuvastaa hyvin, että myös yksilön omalla aktiivisuudella, kiinnostuksella ja halulla osallistua on merkitystä. Ihmisen täytyy itse pystyä valitsemaan, osallistuuko hän vai jättääkö osallistumatta. Jotta yksilön ja yhteisön välistä suhdetta voidaan kutsua osallisuudeksi, on edellytyksenä, että yhteisö hyväksyy yksilön, mutta myös yksilön oma halu kuulua yhteisöön on tärkeä (Nivala & Rynänen, 2013, s.27). Merkityksellistä on se, onko osallistuminen ja sen myötä osallisuuden kokemus tehty mahdolliseksi.

Saharan etelänpuoleisessa Afrikassa on ubuntu -ajattelu, se on elämäntapa, jonka ytimenä on ajatus, että ilman sinua ei ole minua. Tämän eettisen periaatteen mukaan kaikki mitä opimme ja koemme, tapahtuu suhteissamme muihin ihmisiin. Se kannustaa meitä elämään yhdessä, olemaan yhteydessä toisiimme ja kunnioittamaan toisiamme. Ubuntu varaan rakentuu kuuluminen ja osallisuuden voima. (Joutsenvirta & Salonen 2020, s. 98; Ngomane, 2019, s. 17) Myös afrikkalainen sananlasku ”Koko kylä kasvattaa” kuvastaa yhteisöllisyyttä, joka kannattelee arkipäivässä. Nämä kertovat yhteisöllisyyden voimasta, jota tulisi kasvattaa ja ylläpitää. Yhteisöön kuuluminen on inhimillinen tarve ja se vahvistaa yksilön merkityksellisyyden tunnetta, se on yksi perusaine ihmisen hyvinvoinnin kokemuksessa. Yhteisöön kuuluminen, siihen kiinnittyminen ja sen toiminnassa mukana oleminen on osallisuutta. (Nivala & Rynänen, 2013, s.20)

Riitta Birck (2020) on tutkinut yhteisöllisyyden muodostamista ja on listannut keinoja yhteisöllisyyden kannatteluun esimerkiksi yhdistystoiminnassa. Toiminnan tulee olla kutsuvaa, tällä tarkoitetaan sitä, että uudet tulokkaat toivotetaan tervetulleiksi, heidät huomioidaan ja heidät esitellään muille ja heidät tutustutetaan toimintaan. Heidä kutsutaan mukaan toimintaan ja kannustetaan tulemaan uudestaan. Toimintaan osallistuvalla annetaan mahdollisuus osallistua sellaisella panostuksella, mikä sillä hetkellä on mahdollista ja jokaisen panosta arvostetaan. Nähdäksesi kokeminen luo osallisuutta ja merkityksellisyyden tunnetta. Lisäksi yhteisö tulee pitää helposti saavutettavana, jolloin yhteisöllisyydestä tulee esteetöntä.

Kotoutuminen vaatii vuorovaikutusta yhteiskunnan kanssa. Pääasiallisesti kotoutumista tapahtuu arkisissa tilanteissa ja lähiyhteisöissä, kuten päiväkodit, koulut, työpaikat. (Koskinen & Siekkinen, 2019, s.145). Se vaatii aktiivista otetta molemmilta osapuolilta. On tärkeää lisätä arjen kohtaamisia eri kulttuureista tulevien kesken, jotta kotoutumista ja kiinnittymistä yhteisöön tapahtuu. Opinnäytetyössä tarkastelun kohteena oleva vanhempainyhdistystoiminta rakentaa paikallista yhteisöllisyyttä saattamalla yhteen saman koulun oppilaiden vanhempia, jotka tekevät yhteisesti hyvää koulun ja oppilaiden hyvinvoinnin eteen.

Maahan muuttaneiden vanhempien osallisuudesta ja sen merkityksestä kotoutumisen suhteen on tutkittu paljon entuudestaan ja aiheesta on viime aikoina tehty opinnäytetöitä. Shimomura Kuniko (2024) tarkastelee maahanmuuttajavanhempien kehittämistoiveita vanhempainyhdistystoimintaan osallistumiseen sekä mahdollisia esteitä tai kannustimia tähän. Kyseisessä opinnäytetyössä haastateltavat olivat jo jollakin tasolla osallistuneet vanhempainyhdistyksen hallitustyöskentelyyn. Työssä todetaan, että vanhempainyhdistyksen toiminnassa olleet vanhemmat saivat enemmän tietoa lastensa koulusta ja loivat enemmän kontakteja suomalaisiin vanhempiin. (Kuniko, 2024)

Yasmine Owusun, Asko Piikin ja Johanna Piironen (2025) tuore opinnäytetyö tutkii vieraskielisten osallisuutta MLL:n toiminnassa. Heidän varsinaisen tutkimuksensa sijoittuu osallisuuden kokemuksen tutkimiseen Koivukylän ja Keravan toimipisteillä. Vieraskielisten osallisuuden kokemuksissa korostui vuorovaikutuksen, kielen ja kulttuurin merkitys. Heidän tutkimustulosten mukaan yksilön tunne kuulluksi tulemisesta vahvistaa kuulumisen tunnetta ryhmään, mikä taas edistää yhteiskunnallista osallisuutta ja hyvinvointia.

Osallisuuden edistäminen luo edellytyksiä hyvälle elämälle. Merkityksellisyiden kokemus kasvaa, kun ihminen saa toteuttaa itseään ja tehdä hyvää muille, kun se huomioidaan ja siitä saa välitöntä kiitosta. THL:n Osallisuuden edistäjän (2023) oppaassa todetaan, että osallisuutta tulee edistää kaikissa yhteiskunnan palveluissa ja toiminnoissa. Osallisuuden edistämistä tapahtuu silloin, kun huomioidaan ihmisten erilaiset tarpeet ja tarjotaan mahdollisuuksia osallistua sekä tapoja olla mukana yhteisöissä. Kiinnittämällä huomio osallisuuden edistämiseen, voidaan vähentää eriarvoisuutta ja syrjäytymistä. Edistämistoimien myötä mahdollistetaan eri yhteiskuntaryhmien kohtaaminen, jolloin ennakkoluulot, syrjintä ja yksinäisyys vähenevät. Tällä tavalla saadaan synnytettyä myös uudenlaista toimeliaisuutta, niin yksilön kuin yhteisön tasolla. Edistämistoimilla vahvistetaan osallisuuden kokemusta, jolla on tutkitusti yhteisöllistä hyvinvointia lisäävä vaikutus, sillä edistetään hyvien väestösuhteiden kehittymistä ja sen myötä turvallisen arjen luomista. Osallinen ihminen kokee kanssaeläjänsä kunnioittaen. (THL, 2023, s.13-14) Vanhempainyhdistystoiminnan osalta voidaan ajatella, että edistämällä vanhempien tutustumista toisiinsa ja heidän välillään vallitsevan keskinäisen kunnioituksen myötä edesautetaan lasten hyviä keskinäisiä suhteita ja vähennetään esimerkiksi kiusaamista.

Nivala ja Ryyänen (2013) tutkivat osallisuutta sosiaalipedagogisesta näkökulmasta, jossa painotetaan erityisesti yhteisöjen rakentumista ja sosiaalisten suhteiden laadun kehittämistä. Hei-

dän mukaan osallisuuden edistämistä ei voida ajatella yksinkertaisesti osallistumisen mahdollistamiseksi. Osallisuuden edistäminen vaatii kyllä konkreettisia osallistumismahdollisuuksia, mutta myös rakenteellisia ja lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, jotta osallistumisen esteet saadaan poistettua. Monesti rakenteet rajoittavat osallisuutta, näin on etenkin yhteiskunnan marginaalissa elävien kohdalla.

2.2 Saavutettavuus

Päästäkseen osalliseksi jostain on toiminnan oltava saavutettavaa. Saavutettavuus edistää yhdenvertaista osallisuutta. Kokemus osallisuudesta riippuu esimerkiksi tiedonsaannista. Saavutettavuus käsitteenä määritellään siten, miten helposti henkilö voi käyttää jotakin palvelua, laitetta, ohjelmaa tai informaatiota riippumatta ominaisuuksistaan, esimerkiksi vähemmistöön kuulumisesta. (ESOK, n.d.a) Saavutettavuus käsitteenä yhdistetään digitaalisten palveluiden yhteyteen, sillä se tarkoittaa ihmisten erilaisuuden ja moninaisuuden huomioimista verkkosivujen ja mobiilisovellusten suunnittelussa ja toteutuksessa. Julkishallintoa ja viranomaistahoja velvoittaa saavutettavuusdirektiivi, jonka mukaan verkkosivujen ja mobiilisovellusten toiminnallisuuden ja sisällön tulee olla sellaisia, että kaikki pystyvät niitä käyttämään aisti- tai toimintarajoitteista huolimatta. (ESOK, n.d.b)

Saavutettavuus on kuitenkin moniulotteisempi käsite, joka todentaa yhdenvertaisuuden toteutumista. Saavutettavassa toiminnassa huomioidaan myös saavutettavuuden sosiaalinen ulottuvuus. Siinä kiinnitetään huomio erilaisiin yksilöihin, heidän haasteisiin ja tarpeisiin, se on myönteistä suhtautumista ihmisten moninaisuutta kohtaan. (Lilja yms. 2019)

Yhdenvertaisen osallistumisen toteutumista voidaan tarkastella yhteisöllisen toiminnan saavutettavuuden osalta, jolloin tarkastelun kohteena on esimerkiksi sosiaalinen saavutettavuus ja viestinnän saavutettavuus. Niillä on merkittävä rooli osallistumisen mahdollistajina. Sosiaalinen saavutettavuus tarkoittaa hyväksyvää ilmapiiriä, johon kaikki ovat tervetulleita. Siinä kannustetaan osallistumaan ja olemaan aktiivinen ja kiinnitetään huomiota siihen, keiden ääni kuuluu ja keiden kanssa tehdään yhteistyötä. Sisällöllä ja jaettavilla kertomuksilla voi olla merkitystä siihen, kokevatko ihmiset toiminnan omakseen. Esimerkiksi tuomalla erilaisia vähemmistöjen näkökulmia esille sisällöissä voidaan vahvistaa tunnetta, että heidät on huomioitu. Viestinnässä on hyvä korostaa, että toiminta on tarkoitettu kaikille. (Kulttuuria kaikille 2025a) Sosiaaliseen saavutettavuuteen kuuluu lupaus, että kaikenlainen syrjintä on kiellettyä ja epäasialliseen kohteluun puututaan. (JAMK, 2025)

Kielellinen saavutettavuus on ymmärretyksi tulemista ja tiedonsaantia. Kielellisen saavutettavuuden tärkein keino on selkokielen käyttäminen. Suomessa selkokieli määritellään kielimuodoksi, jossa sisältöä, sanastoa ja kielen rakennetta on muokattu yleiskieltä yksinkertaisemmaksi. Selkokieltä tarvitsevia ryhmiä ovat erilaisista kielivaikeuksista kärsivät henkilöt. Vaikeudet voivat johtua synnynnäisistä poikkeamista tai ne voivat olla sairauden tai vamman aiheuttamia. Vaikeudet voivat johtua myös kielitaidon väliaikaisesta puutteellisuudesta, esimerkiksi maahanmuuttaneiden henkilöiden kohdalla. Selkokieltä tarvitsevia ihmisiä yhdistää kielellisen syrjäytymisen vaara, sillä kielitaidon puutteellisuus vaikeuttaa arjen tilanteita, opintoja, työelämässä selviytymistä ja yhteiskunnan toimintaan osallistumista. Käyttämällä selkokieltä voidaan estää syrjäytymistä ja tukea esimerkiksi muunkielisten kotoutumista ja mahdollisuutta itsenäiseen elämään. (Leskelä & Uotila, 2020, s. 227-230; 248.)

Saavutettava viestintä toteutuu tarkastelemalla, onko viestit ja annettu informaatio sisällöltään ymmärrettäviä, onko informaatio kieleltään ja ulkoasultaan selkeää, millä kielellä viestitään ja onko tietoa helppo löytää. Saavutettavaan viestintään liittyy kysymys siitä, kuinka tehokkaasti tavoitetaan erilaisia ihmisryhmiä. (Kulttuuria kaikille 2025 b.) Heikolla ja yksipuolisella viestinnällä voidaan sulkea kokonaisia ryhmiä ulos yhteisöstä.

Kinnunen ja Hirvonen (2020) ovat hahmotelleet jatkumon (kuvio 2), joka kuvaa saavutettavuuden osa-alueita, kun tavoitteena on osallisuuden toteutuminen. Ollakseen saavutettavaa viestinnän kolme vaihetta on toteuduttava. Ensimmäiseksi viestinnän on oltava saatavilla, eli tieto tai palvelu on käyttäjän saatavilla. Ollakseen saavutettavampaa, on kiinnitettävä huomiota viestinnän käytettävyyteen, ymmärrettävyyteen sekä esteettömyyteen. Käytettävyydellä tarkoitetaan käyttäjän kokemusta, esimerkiksi tietokoneen ohjelman saavutettavuus tai jonkin järjestelmän hallintaa ja toimivuutta käyttötilanteessa. Ymmärrettävyyttä on, että tieto on vastaanottajalle ymmärrettävässä muodossa, esimerkiksi tekstin ominaisuus. Esteettömyydellä tarkoitetaan, että tuote tai palvelu on fyysisesti esteetöntä.

Kuvio 2 Viestinnän saatavuudesta viestinnän saavutettavuuteen ja osallisuuteen mukailten Hirvonen & Kinnunen (2020, kuvio 6) pohjalta

Useiden viestintäkanavien käyttäminen lisää viestinnällistä saavutettavuutta. Viestinnän monipuolisella käytöllä ja käännösten hyödyntämisellä osallistumisen mahdollisuudet paranevat ja laajennetaan käyttäjäkuntaa ja vastaanottajien määrää. Tällä tavoin saadaan useammille ihmisille osallisuuden kokemuksia, jotka edistävät omaa toimijuutta, integroitumista muuhun yhteisöön ja luo mahdollisuuden toimia itsenäisemmin arjessa. (Hirvonen & Kinnunen, 2020, s. 17-18.)

Saavutettavan viestinnän ja käännösten suhteen on huomioitava eräs merkittävä seikka. Käännöksiä tehdessä on otettava huomioon, että viestien sisällöt eivät sellaisenaan käännettyinä toiselle kielelle takaa, että viestintä on onnistunutta. Vastaanottajien kulttuurinen yhteys viestin sisältöön voi olla erilainen kuin viestijän tai sen kulttuurisen ympäristön, johon viesti liittyy. Tämä tarkoittaa, että sisällön merkitys voi olla jotain muuta kuin on tarkoitettu. (Hirvonen & Kinnunen (2020, s. 324.) Saavutettava viestintä on osallistavaa viestintää, jonka myötä ihminen kokee olevansa itsenäisesti pärjäävä yhteisön jäsen. Hän voi saavuttaa omia tavoitteitaan, käyttää palveluita, toimia yhteiskunnassa yhdenvertaisesti, hankkia tietoa, osallistua päätöksentekoon ja tuntea kuuluuutta yhteisöön. (Hirvonen & Kinnunen, 2020, s. 323.)

Yllä olevien käsitteiden tarkastelun myötä voi todeta kuinka ne nivoutuvat yhteen, saavutettavuus kytkeytyy vahvasti yhdenvertaisuuden kokemukseen ja yhdenvertaisuus mahdollistaa osallisuuden. Ja kuinka erilaisia saavutettavuuden keinoja käyttämällä voidaan lisätä osallisuutta. Näiden käsitteiden keskinäinen yhteys ohjaa ymmärrystä siitä, miten yhteisöllinen toiminta voi olla saavutettavaa ja osallisuutta edistävää.

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

Toteutin opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena, jonka pyrkimyksenä on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä. Opinnäytetyö on tieteellinen työ, joten siinä tehtävät valinnat ja ratkaisut on perusteltava. Laadullisen tutkimuksen valinnan perusteena on, että aineisto kerätään vuorovaikutussuhteessa tutkittavien kanssa, tutkimusaineistoa kerätään useasta eri lähteestä, kuten tekstistä, haastatteluista ja kuvista. Tässä tutkimustyypissä tutkija on kiinnostunut tutkittavien henkilöiden ajatuksista, merkityksistä ja kokemuksista tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä. (Kananen, 2019, s. 26.) Opinnäytetyössäni luon ymmärrystä vanhempainyhdistystoiminnasta muunkielisten vanhempien osallisuuden näkökulmasta. Menetelmän valintaan vaikutti se, että tarkoitus on saada tutkittavasta ilmiöstä sellaista tietoa, jolla tutkimusongelma saadaan ratkaistua.

Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tavoitteena on ratkoa todellisia ammattikentän ongelmia, tuottaa uutta tietoa ja uudistaa näin ammattialaa (Humak 2024). Tutkimuksessa on konstruktiivinen ote, sillä tavoitteena on rakentaa ratkaisu käytännön ongelmaan eli vanhempainyhdistysten avoimuuden ja saavutettavuuden parantamiseen, jolloin osallisuuden kokemus pääsee toteutumaan etenkin muunkielisten vanhempien osalta. Konstruktiivinen tutkimusote edellyttää, että se keskittyy tosielämän ongelmaan, johon on tarve löytää ratkaisu. Konstruktio luodaan tuotetun tiedon ja tiedon analysoinnin pohjalta. (Lukka, 2001.)

Laadullinen tutkimus edellyttää panostusta kenttätyöhön, haastatteluihin, aineiston keräämiseen sekä niiden litterointiin ja analysointiin, johon on varattava aikaa. Kananen toteaa, että aineistonkeruuvaihe on aikaa vievin, eikä sen pituutta voi etukäteen ennakoita. (Kananen, 2015, s.70-72.) Laadullisen tutkimuksen suunnittelussa tutkimuksen tarkoitus, tutkimuskysymykset ja siihen valitut aineistonkeruumenetelmät luovat perustan, jonka pohjalta suunnitellaan koko tutkimusprosessi. Aineisto kerätään ja muutetaan kirjalliseen muotoon, jonka jälkeen voidaan aineistosta lähteä etsimään vastauksia tutkimuskysymyksiin käyttäen sisällönanalyysiä. (Elo yms., 2022, s.217.)

Tekemäni tutkimustyö eteni prosessimaisesti ja syvensi itseään edetessään. Aloitin työn kirjoittamalla vanhempainyhdistysten tilaa tutkimuskysymyksiäni viitekehityksessä. Tällä tavoin hahmotin esiymmärrystä ja käsitystä, jonka jälkeen toteutin haastattelut. Haastattelujen myötä rakensin ymmärrystä eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevien vanhempien arjesta ja osallisuudesta lasten kouluympäristöön ja yhteiseen toimintaan. Haastatteluaineiston analysoinnin myötä syvensin ymmärrystä peilaten sitä teoriaan. Kyselyllä vanhempainyhdistystoimijoille,

sain tietämystä siitä, mitä toimintaan osallistuvat vanhemmat saavat toiminnasta. Halusin myös nähdä, nousiko siinä esiin tutkimusaiheeseeni liittyviä teemoja, kuten vieraskielisten vanhempien osallistuminen toimintaan.

Yhteydenottoni Vantaalla käynnissä olevaan hankkeeseen poiki minulle yhteyden Vantaan vanhempainyhdistysten kattojärjestöön, jonka edustajan kanssa osallistuin erilaisiin tapahtumiin ja etsimme yhdessä erilaisia ratkaisuja tutkimusongelmaani. Muunkielisten haastattelut johtivat ryhmähaastatteluun kunnan eri toimijoiden kanssa, jotka työskentelevät perheiden, kotoutumisen ja oppilaiden kanssa. Jokainen kontakti johti seuraavaan, joka syvensi tietämystäni aiheesta.

Tutkimusmenetelmiä mietittäessä on pohdittava, minkälaista tietoa tarvitaan, mistä sitä parhaiten saa ja mitkä ovat ne menetelmät, joilla haluttua tietoa saa (Hautio, 2024). Ennen työn aloittamista kävin keskustelua tilaajan kanssa, hahmottaakseni mitä he toivovat työni heille tuottavan. Tarjosin heille ajatustani haastatella muunkielisiä vanhempia. Tilaaja tarttui tähän ja esitti kiinnostuksen muunkielisten vanhempien tietämyksestä ja ajatuksista vanhempainyhdistystoiminnasta. Tärkeänä pidettiin myös, että tavoitteena ei niinkään pidetä heidän osallistumista hallitus- ja kokoustyöhön, vaan ylipäänsä tavoitettavuutta ja uusien ihmisten osallistamista toiminnan pariin.

3.1 Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmät

Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä on yksi yleisimmistä menetelmistä laadullista tutkimusta tehdessä. Muita menetelmiä ovat kysely, havainnointi sekä erilaisista dokumenteista koottu tieto. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 83.) Ennen haastattelua on oleellista pohtia ennakkoon, keitä ovat ne henkilöt keneltä kysytään tutkittavasta aiheesta (Hautio, 2024). Jo aivan ideavaiheessa minulle oli selvää, että haluan haastatella muunkielisiä vanhempia. Tarkoitus ei ollut tavoitella vain sellaisia henkilöitä, joilla oli jo yhteys vanhempainyhdistystoimintaan tai edes välttämättä ennakkotietoa toiminnasta. Halusin saada selville, kuinka laajalti ylipäänsä on tietoutta siitä, mitä vanhempainyhdistystoiminta on. Sopivien haastateltavien löytämisessä kriteerinä oli siis kouluikäisen lapsen vanhemmuus ja sen tasoinen kielitaito, että keskustelunomaisuus oli mahdollista.

Teemahaastatteluun kuuluu oleellisena osana tutkijan ja tutkittavan välinen vuoropuhelu. Haastatteluilla saadaan kehittämistyön kohteena olevasta asiasta aitoa käytännön tietoa, joka

auttaa ymmärtämään ilmiötä ja sen piirissä olevia ihmisiä. (Kananen 2017, s. 49-50) Se on hyvin tyypillinen haastattelumuoto opinnäytetyössä, sillä aihepiiristä tiedetään jo jotain, mutta siihen kaivataan vielä täsmentävää syvempää tietoa. Teemahaastattelu on luonteeltaan keskustelunomaista, mutta siinä haastattelijan ja haasteltavan roolit ovat jo selkeämmät verraten esimerkiksi avoimeen haastatteluun. Teemahaastattelussa esitetään sama sisältö kaikille haastateltaville, mutta kysymysten esitysjärjestys voi vaihdella paljonkin. (Hautio, 2024) Hirsjärvi ja Hurme puhuvat puolistrukturoidusta haastattelumenetelmästä nimellä teemahaastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille haastateltaville esitetään samat kysymykset, mutta kysymysten esittämisjärjestys voi vaihdella ja vastaaminen niihin tapahtuu haastateltavien omin sanoin. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, sillä siinä on sama haastattelun näkökulma ja aihepiirit. (Hirsjärvi & Hurme, 2022)

Halusin ehdottomasti toteuttaa haastattelut kasvokkain, jolloin ymmärryksen luominen käsiteltävästä aiheesta on helpompaa mahdollisten kielellisten haasteiden vuoksi. Tutkimusmenetelmistä juuri haastattelun etuna onkin sen joustavuus, se voi olla keskustelunomaista ja kysymysten toistaminen ja tarkentaminen auttavat ymmärtämään kysymyksen sisällön ja näin oikeanlaisen vastauksen antamista suhteessa esitettyyn kysymykseen (Tuomi & Sarajärvi 2018, s.85)

Fokusryhmähaastattelua suunniteltaessa tulee pohtia miksi toteuttaa haastattelu ryhmälle ja keistä ryhmä koostuu. Samalla on hyvä miettiä, mitä etuja tai haittoja kyseisellä ryhmällä voi olla haettavaan tietoon. Onko ryhmä parempi kuin yksilöhaastattelu? Onko ryhmässä saatava tieto mahdollisesti parempaa kuin yksilöhaastatteluilla saatava? Mikäli halutaan asiantuntijatietoa, niin silloin fokusryhmähaastattelu on toimiva menetelmä. (Hautio, 2024)

Ryhmähaastattelussa on mahdollista saada yksittäisten haastateltavien vastauksia tai yhdessä tuottaa keskustelua ja rakentaa yhteistä näkemystä käsiteltävistä aiheista. Ryhmähaastattelussa haastattelijalta vaaditaan fasilitaattorin taitoja, sillä keskustelu voi helposti lähteä eksymään aiheesta, jolloin keskustelun palauttaminen käsiteltävän aiheen äärelle on tärkeää. On myös tärkeää pitää huoli, että kaikki saavat puheenvuoron. Haastattelijan on myös huomioitava niitä, jotka eivät ole äänessä ja kannustaa ja rohkaista heitä kertomaan oma näkemyksensä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.)

Hankekartoitus lähti toteutumaan niin, että kontaktien myötä sain monesti vinkin käynnissä olevasta hankkeesta. Kartoituksessa perehdyin hankkeista dokumentoituun tietoon, joka on yksi laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä. Tutkimusaineistona voidaan käyttää

erilaisia videoita, kuvia ja verkkosivuja (Kananen, 2019, s. 28). Hain tietoa verkosta, mutta tein myös havainnointia sekä haastattelin hankkeessa mukana olevia henkilöitä. Havainnointia tein osallistuessani kahden eri hankkeen loppuseminaareihin, joissa käytiin läpi hankkeet ja niiden tulokset.

3.2 Laadullisen aineiston analysointi

Tämän tutkimustyön tavoitteena on tiedon tuottaminen ja sen pohjalta käytännön kehittäminen. Laadullisen aineistonanalyysin voidaan tehdä teemoittelemalla, tämä tarkoittaa aiheita, jotka toistuvat aineistossa (Hirsijärvi & Hurme, 2022). Aineiston sisällönanalyysi jaetaan deduktiiviseen eli teorialähtöiseen ja induktiiviseen eli aineistolähtöiseen. Teorialähtöisessä aineiston analyysissä laaditaan luokittelumatriisi, joka pohjautuu olemassa olevaan teoriaan tai tutkimustietoon. Aineistolähtöisessä analyysissä sen sijaan tutkija itse tekee luokittelun aineistonsa pohjalta. (Elo yms. 2022, s. 218.) Lähestymistapana tämän tutkimuksen sisällönanalyysissä käytin induktiivista eli aineistolähtöistä lähestymistapaa. Tuomi & Sarajärvi (2018) esittelevät Miles ja Hubermanin (1994) kolmivaiheisen induktiivisen aineiston analyysin: aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely sekä abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Tuomi ja Sarajärven (2018) mukaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemisen ensimmäinen vaihe on haastattelujen kuunteleminen ja niiden kirjoittaminen auki eli litterointi sana sanalta. Ensimmäisessä vaiheessa aineistosta merkitään värikoodein tutkimustehtävän kannalta oleelliset asiat ja lauseet pelkistetään sanoiksi tai muutamiksi sanoiksi. Tässä vaiheessa aineistosta karsitaan tutkimukselle epäolennaiset asiat pois. Pelkistämisen jälkeen tehdään ryhmittely. Sisällönanalyysissä edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä tulkinnan ja käsitteiden kautta.

Teoreettinen viitekehys ohjaa sitä, mistä tutkija on kiinnostunut ja millaisia havaintoja hän tekee. Laadullinen aineisto on monesti hyvinkin rikasta ja sen vuoksi hajanaista. Tutkijan tehtävänä onkin selkeyttää ja tiivistää aineisto, jotta pystyy tekemään johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa & Juuti, 2020)

Haastattelujen litteroinnin jälkeen kävin aineistot läpi ja merkitsin niistä tutkimuskysymysten kannalta oleelliset tiedot väreillä. Tällä tavoin sain poimittua aineistosta toistuvia teemoja, jotka ryhmittelin osallisuuden ja saavutettavuuden näkökulmasta. Käyn nämä läpi tutkimustuloksia esittelevässä luvussa. Tutkimustuloksissa esittelemäni haastatteluiden lainaukset yritin säilyttää

alkuperäisinä. Ymmärrettävyyden vuoksi jouduin muokkaamaan joitakin lainauksia hyvin kevyesti, kuitenkin säilyttäen niiden asiasisällön. Käytän sitaateissa haastateltavista tunnisteina H1, H2 jne. Hankkeista dokumentoidun tiedon analysoinnissa sovelsin myös laadullista sisällysanalyysiä. Kirjasin hankkeet ja niiden toimintamuodot, tämän jälkeen luokittelin niiden toimintoja ja vaikuttavuutta osallisuuden ja saavutettavuuden näkökulmasta.

3.3 Tutkimuksen eettisyys

Opinnäytetyötä tehdessä noudatin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisia periaatteita. (TENK, 2024) Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu tutkittavien yksityisyyden suoja, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja vahingoittamisen välttäminen. Tutkimuseettiset periaatteet takaavat tutkimuksen luotettavuuden ja tutkimukseen osallistuvien oikeuksien toteutumisen. (Arene, n.d.) Haastateltaville annettiin ennen haastattelun alkua tietoa tutkimuksesta ja tietojen käsittelystä. Heille kerrottiin anonymiteetin säilymisestä ja haastattelutietojen käytöstä, lisäksi heille kerrottiin heidän oikeudestaan kieltäytyä tai keskeyttää haastattelu. Suostumuslomake esitettiin ja annettiin allekirjoitettavaksi. Tutkijana en tuntenut haastateltavia entuudestaan, jolloin pystyin säilyttämään objektiivisuuden aineiston analysoinnissa ja tulosten tulkinnessa.

Humakin opinnäytetyöprosessiin kuuluu aineistohallintasuunnitelman tekeminen opinnäytetyön alkuvaiheessa. Tämä suunnitelma auttoi aineistonkäsittelyssä tutkimusprosessin edetessä. Aineisto on säilytetty tietoturvallisesti, eikä siinä ole tunnistettavia tietoja, myös aineistoa on käsitelty luottamuksellisesti.

Hyödynsin työn prosessin aikana Chat GPT tekoälyä. Käyttö oli niin kutsuttua sparraavaa ja ideoiden kehittelyä tukevaa. En syöttänyt tekoälylle haastatteluaineistoja enkä mitään arkaluontoista tietoa. Rakenteen laatimisessa ja työn nimen ideoinnissa pallottelin ajatuksia tekoälyn kanssa. Monessa kohtaa huomasin, että tekoäly hieman sekoitti ajatuksiani rakenteesta ja vei niitä eri suuntaan. Suhtauduin myös kriittisesti tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta tekoälyn ehdotuksiin. Käytin tekoälyä apuna tiivistelmän kääntämisessä englannin kielelle.

Seuraavassa pääluvussa tarkastelen aineistonkeruun toteutusta yksityiskohtaisemmin, käyn läpi haastattelujen toteutuksen ja kuinka prosessi eteni ja aineisto ohjasi tutkimuksessa eteenpäin ja syvensi prosessia.

4 AINEISTONKERUUN TOTEUTUS

4.1 Lähtötilannekartoitus ja kysely

Kehittämistyön ensimmäisenä vaiheena selvitin vanhempainyhdistysten tilannetta. Omasta vanhempainyhdistys taustasta ja kontakteistani johtuen, oli minulla jo jonkin asteinen käsitys tilasta. Tilaajan kanssa käymieni keskustelujen pohjalta olin saanut ymmärryksen, että muunkielisiä vanhempia toivotaan enemmän mukaan yhdistysten toimintaan. Toimintaan osallistumisella ei tarkoiteta niinkään hallitustyöskentelyä ja kokouksiin osallistumista, vaan vapaaehtoisena olemista esimerkiksi tapahtumien järjestämisessä tai tapahtumiin osallistumista.

Ensimmäiseksi selvitin vanhempainyhdistysten nykytilaa ottamalla yhteyttä Itä-Helsingin kouluihin. Valitsin kohteeksi Itä-Helsingin koulut, sillä tilastojen mukaan suuri tai ainakin merkittävä osa niiden oppilaista ovat alkuperältään eri kieli- tai kulttuuritaustaisia. Halusin saada selville, kuinka näissä kouluissa on saatu vanhempainyhdistystoiminta toimimaan, ja onko niissä mukana muunkielisiä vanhempia. Olin yhteydessä neljään eri kouluun ja tulos oli, että yhdeskään niistä ei ole tällä hetkellä toimivaa vanhempainyhdistystä. Yhdessä näistä kouluista ollaan vanhempainyhdistystoimintaa käynnistämässä uudelleen pitkän tauon jälkeen, mutta se oli vielä niin alkuvaiheessa, ettei mitään tutkimuksessa hyödynnettävää tietoa ollut vielä saatavilla. Toisesta koulusta sain tiedon, että heillä on nykyään toiminnassa vain luokkakohtaiset luokkatuimikunnat. Pohdin, onko niin, että kouluissa joissa oppilaat ovat pääosin eri kieli- ja kulttuuritaustoista, ei vanhempainyhdistystoiminta ole luontevaa vai eikö siellä tietoa tällaisesta toiminnasta ja mahdollisuudesta sellaisen käynnistämiseen.

Olin yhteydessä kotikuntani isoimman koulun vanhempainyhdistyksen uuteen puheenjohtajaan. Tämän koulun vanhempainyhdistyksen tila oli alun perin herättänyt minussa mielenkiinnon opinnäytetyöni aiheeseen. Yhdistyksen toiminnan jatkuvuus oli ollut vaakalaudalla, kun vanha puheenjohtaja oli väistymässä eikä uusia ehdokkaita ollut. Uusi puheenjohtaja oli hyvin kiinnostunut opinnäytetyöni aiheesta ja sanoi olevansa kiinnostunut kehittämään toimintaa, jolla tavoitetaan myös muunkieliset vanhemmat. Kyseisen vanhempainyhdistyksen näkyvyys ja tiedottaminen on viime vuosina toteutunut Wilma-viesteinä lähetettyjen suomenkielisten kouskutsujen muodossa ja kannatusmaksulaskun jakamisena.

Järvenpään Vanhempainverkosto järjesti vanhempainyhdistyspäivät 26.10.2024, joilla toteutin vanhempainyhdistysten edustajille vapaamuotoisen anonyymin Padlet -kyselyn. Tilaisuuteen

osallistui toimijoita viidestä eri yhdistyksestä, yhteensä 12 henkilöä. Kyselyssä esitin eri koulujen vanhempainyhdistystoimijoille kysymyksiä toiminnan merkityksestä. Mitä toiminta antaa osallistujalle, minkälaisena toiminnan tulevaisuus nähdään sekä minkälaisia muutoksia toimintaan mahdollisesti kaivataan?

4.2 Muunkielisten vanhempien yksilohaastattelut

Tämän opinnäytetyön keskeinen aineisto on muunkielisten vanhempien haastattelut, jotka toteutin marraskuussa 2024. Laadin haastattelurungon, joka jakaantui kolmeen osaan: taustatiedot, tietämys ja kokemukset vanhempainyhdistystoiminnasta sekä kehitysehdotukset. Kävimme haastattelukysymykset yhdessä läpi työn tilaajan kanssa ennen haastatteluja, näin varmistimme, että saamme haluttua tietoa. Toteutin haastattelut puolistrukturoituna haastatteluna, johon olin laatinut kysymykset, mutta haastateltavan taustatietojen perusteella kysymysten esitysjärjestys ja sisällöt vaihtelivat. Haastattelukysymykset ovat opinnäytetyön liitteenä. Puolistrukturoitu haastattelu mahdollistaa sen, että haastattelussa tulee esille asioita, joita haastattelijalla ei ole haastattelukysymyksiä laatiessa osannut ajatella, se antaa vastaajalle mahdollisuuden asioiden laajempaan käsittelyyn ja esille tuomiseen. (Ojasalo ym. 2014, 106-107) Kysymysten laatimisen ja läpikäymisen jälkeen mietin, mistä tavoitan eri kieli- ja kulttuuritaustaisten koululaisten vanhempia. Olin etukäteen pohtinut, kuinka tavoitan sopivia haastateltavia ja mahdollisia haasteita heidän suostumisessa haastateltaviksi. Lähetin viestin paikallisen vapaaehtoistoimintaa järjestävän tahon suomen kielen kurssin ohjaajalle, sillä kriteerinä minulla oli, että haastateltavien suomen kielen tulee olla kutakuinkin sellaisella tasolla, että voimme hieman keskustella asioista. Kurssin ohjaaja jakoi viestini edelleen kaupungin verkostolle, johon kuuluu myös useita paikallisia järjestöjä. Jo saman päivän aikana sain yhteydenoton kotoutumispalveluiden kotoutumisohjaajalta. Hän koki opinnäytetyöni aiheen tärkeäksi ja toimitti viestiäni omille kontakteilleen. Näin tavoitin useita muunkielisiä vanhempia, jotka lähtivät ennakkoloolottomasti mukaan haastateltaviksi. Haastattelin yhteensä kahdeksaa vanhempaa. Haastateltavien etsimisen yhteydessä koin itse konkreettisesti, kuinka toimiva ekosysteemi kaupungin, järjestöjen ja yksilöiden välillä on.

Halusin ehdottomasti toteuttaa haastattelut kasvotusten, johtuen mahdollisista kielellisistä haasteista. Kasvotusten asioiden selittäminen on helpompaa ja voi käyttää esimerkiksi piirustuksia havainnollistamaan tai etsiä yhdessä tietoa netistä.

Ennen haastatteluja olin puhelimitse yhteydessä suurimpaan osaan haastateltavista, yhden kanssa hoidimme yhteydenpidon sähköpostitse ja yhden kanssa tekstiviestien välityksellä. Kerroin heille työni aiheen ja haastattelun tarkoituksen. Olin haastattelujen ajankohtana opintopaikalla töistä, joten pystyin sopimaan haastattelut sellaisiin ajankohtiin, jotka olivat haastateltavilleni sopivimmat.

Haastattelut toteutin kahden viikon aikana. Aikaa haastatteluihin meni haastateltavasta riippuen noin 45 minuutista tunti 45 minuuttiin. Kaikki haastatteluun lupautuneet tulivat sovitusti paikalle, yksi haastatteluajankohta siirrettiin muutamaa päivää alkuperäisestä. Tarkoitukseni oli toteuttaa haastattelut kotipaikkakuntani kirjaston pienessä kokoushuoneessa, mutta haastattelujen toteutuksen ajankohta osui samaan aikaan kun kirjaston remontti, eikä kokoushuone ollutkaan enää kirjaston käyttäjien käytettävissä. Lisäksi odotettavissa oli remontin aiheuttamaa melua. Otin yhteyttä paikallisiin järjestöihin ja selvittelin, mistä voisin löytää rauhallisen tilan. En löytänyt maksutonta tilaa eikä minulla ollut aikaa jäädä odottamaan kirjaston remontin valmistumista, joten päädyin pitämään haastattelut kirjastossa yleisessä tilassa, mutta rauhallisessa nurkkauksessa. Minua mietitytti miten yleinen tila vaikuttaa haastateltavaan ja saammeko luotamuksellisen keskustelun aikaiseksi.

Jälkikäteen olen tullut siihen tulokseen, että haastattelupaikkana avoin tila oli parempi kuin suljettu tila. Luulen, että suljetussa tilassa keskustelu olisi ollut mekaanisempaa eikä niin soljuvaa kuin rennosti kirjaston tuoleilla istuen, jolloin tilanne oli vähemmän haastattelunomainen vaan pikemminkin keskusteleva.

Haastateltavia oli yhteensä kahdeksan, kuusi naista ja kaksi miestä. He olivat asuneet Suomessa kahdesta vuodesta neljääntoista vuoteen. Yksi heistä oli saapunut Suomeen lapsena 90-luvulla. Neljä haastateltavista oli Afrikasta, kolme Lähi-Idästä ja yksi Euroopasta. Kukin haastateltavani puhui suomen kieltä ymmärrettävästi. Yksi haastateltava käytti välillä Google Translate -sovellusta selkeyden kannalta. Yhden haastateltavan kanssa sovimme uuden haastattelu ajankohdan seuraavalle päivälle, sillä hän tahtoi ottaa hyvin suomen kieltä puhuvan tyttärensä tuliksi.

Jotkin asiat eivät kielellisten esteiden takia avautuneet haastateltavalle ja jouduin käyttämään esimerkkejä. Tässä kohtaa minun oli oltava tarkkana, etten esimerkeilläni johdattele liikaa, vaan jätän tilaa ja mahdollisuuden haastateltavan omille oivalluksille. Välillä onnistuin, välillä en.

Huomasin myös, että ajoittain esitin omia mielipiteitäni, tosin myötäillen haastateltavan mielihoidetta. Koin, että haastateltavat pystyivät kertomaan avoimesti kokemuksistaan ja näkemyksistään. Jos minulla oli samankaltaisia kokemuksia, pyrin tuomaan ne esille. Jälkikäteen ajatellen, tämä oli hyvä asia, sillä se rakensi luottamusta ja vuoropuhelua välillemme.

Ennen jokaista haastattelua kerroin haastateltavalle, mistä on kyse. Annoin luettavaksi ja allekirjoitettavaksi suostumuksen. Pyysin lupaa nauhoittaa haastattelun. Nauhoitin haastattelut ja tallensin ne aineistonhallintasuunnitelman mukaisesti.

Haastattelut aloitin kysymällä tietääkö haastateltavani, mikä on vanhempainyhdistys. Mikäli vastaus oli kielteinen, kerroin mitä toiminta on ja näytin piirtämäni kuviota koulusta ja kodista jonka keskellä oli vanhempainyhdistys. Kahdelle arabian kieliselle haastateltavalle annoin luettavaksi Vanhempainliiton Yhdessä -esitteen, jossa kerrotaan vanhempainyhdistystoiminnasta yhteensä seitsemällä eri kielellä. Neljä haastateltavistani tiesi mitä vanhempainyhdistys on ja he olivat osallistuneet yhdistysten järjestämiin tapahtumiin. Haastattelut etenivät siitä luontevasti. Taustakysymysten kohdalla vastaukset olivat tarinallisia kertoen melko syväluotaavasti Suomeen asettumisesta ja kokemuksista kohtaamisista suomalaisten kanssa. Nämä kertomukset olivat mielenkiintoisia ja mieleenpainuvia. Jokainen haastateltava oli kiireettömänä haastattelutilanteessa. Yksi haastateltavista tuli seuraavana päivänä uudestaan tyttärensä kanssa, jotta keskustelumme olisi antoisampaa kielellisten haasteiden vuoksi. Usea haastateltavistani ehdotti, että mikäli tarvitsen vielä lisätietoa, voin olla yhteydessä ja sain myös kutsun yhden haastateltavan kotiin tapaamaan hänen perhettään. Olin otettu tästä avoimuudesta ja luottamuksen osoituksesta. Sain myös vahvistuksen sille, että tutkimani asia ei ollut kiinnostava vain minulle.

Kun olin tehnyt kaikki haastattelut tein niistä litteroinnin, jonka jälkeen ryhdyin analysoimaan aineistoa. Aloitin nauhoitettujen haastatteluiden litteroinnin noin kolmen viikon päästä haastatteluista. Keräsin haastatteluaineiston, jotta saisin tietoa haastateltavien ymmärryksestä, kokemuksista ja mielipiteistä koskien tutkittavaa ilmiötä. Tällöin litteraatiotarkkuudeksi riittää asian ymmärretyksi tuleminen. (Kallio, 2021) Oli kiva palata haastattelutilanteiden tunnelmiin, vaikkakin itse litterointi eteni kovin hitaasti. Litterointi onkin aikaa vievää, mutta aineiston analysoimisessa se on ensimmäinen vaihe, jonka aikana tutkija pääsee lähemmin tutustumaan aineistonsa ja tekemään siitä havaintoja ja tulkintoja. (Kallio, 2021)

Litteroinnissa minimalisoin oman puheeni, sillä ymmärrettävyyden kannalta jouduin alustamaan ja selittämään joitakin aiheita melko runsaasti. Haastattelun toteuttaminen teemallisena

ja puolistrukturoituna antoi vastaajalle paljon tilaa kertoa. Monet haastateltavat lähtivät kertomaan hyvin laajalti omaa kotoutumisprosessiaan ja siihen liittyviä haasteita ja kokemuksia.

4.3 Fokusryhmähaastattelu eri toimijoiden kanssa

Kaupungin kotoutumispalveluiden kotoutumisohjaajan avustuksella järjestimme fokusryhmähaastattelun opinnäytetyöni tiimoilta. Muunkielisiä vanhempia haastateltaessa, moni heistä mainitsi kotoutumisohjaajan, ja hän vaikutti olevan keskeinen henkilö yhteyksien luomisessa. Tehtyäni kaikki haastattelut, pyysin myös häneltä haastattelua työtäni varten. Hän ehdotti, että kutsuisimme paikalle myös muita aiheen tiimoilla työskenteleviä henkilöitä, jotta saisimme kattavan katsauksen. Haastatteluun osallistui kunnan kotoutumistyön, oppilashuollon ja perheiden hyvinvoinnin parissa työskenteleviä asiantuntijoita, yhteensä viisi henkilöä.

Tilaisuuden aluksi esittelin itseni, kerroin opinnäytetyöni aiheesta sekä kysyin kaikilta lupaa nauhoittaa keskustelun. Aloitimme keskustelun jakamalla ensin ajatuksia vanhempainyhdistystoiminnasta, kahdella keskusteluun osallistuneella oli omakohtaista kokemusta toimijana. Olin laatinut kysymyksiä, mutta keskustelu lähti rullaamaan hyvin ja koin että vuoropuhelu oli tasa-puolista. Esitin joitakin kysymyksiä keskustelun aikana ja muutaman kerran vein näkökulmaa uudestaan vanhempainyhdistystoimintaa kohti. Haastattelun jälkeen litteroin haastattelun ja merkitsin tekstistä aiheen tiimoilta keskeistä sisältöä.

4.4 Hankekartoitus

Alkuperäinen ajatukseni oli toteuttaa benchmarkingia pohjoismaisista vanhempainyhdistyksistä. Työn ja verkostoitumisen edetessä ja kontaktien karttuessa, minulle aukesi yhteyksiä, jotka tutustuttivat minua erilaisiin käynnissä oleviin hankkeisiin. Ensimmäisenä sain opinnäytetyöni tilaajalta vinkin Vantaalla käynnissä olevasta SMILE-hankkeesta. Suomessa on käynnissä useita erilaisia hankkeita, jotka tukevat kahdensuuntaisen kotoutumisen toteutumista ja mahdollistavat yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksen vahvistumista. Työskentelyni tiimoilta sain aina uuden tiedon hankkeesta, joka käsitteli tutkimiani aiheita. Lähdin tutkimaan niitä ja koin, että niistä saamani tieto oli hyödyllistä ja oleellista tähän työhön nähden.

SMILE – hanke

SMILE eli Strengthening Migrant Family Integration through New Dialogue Methods with Communities, Schools, and Services in Vantaa Neighbourhoods. Hankkeen nimikin kertoo sen

laaja-alaisesta ja eri toimijoita yhdistävästä tavoitteesta. Hanke toteutettiin Vantaalla 3/2023-02/2025 välisenä aikana ja se rahoitettiin osana Euroopan neuvoston kehityspankin (CEB) ja Euroopan komission välistä sopimusta, jonka tavoitteena on edistää maahan muuttaneiden inklusioita EU jäsenvaltioissa kehittämällä uusia yhteistyön ja rahoituksen muotoja. (SMILE 2024a.) Hankkeen tavoitteena oli maahanmuuttaneiden perheiden kotoutumisen, työllistymisen sekä kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen ja uusien kumppanuuksien luominen. Keskiössä oli yhteisö- ja perhelähtöinen kotoutuminen rakentamalla dialogia paikallisten yhteisöjen, koulujen ja palveluiden välille. Hankkeen moni toiminnan osa-alue limittyi opinnäytetyöni teemojen kanssa, kuten yhteistyön lisääminen koulujen, perheiden ja yhteistyötahojen, kuten järjestöjen kanssa. Hankkeessa kehitettiin uusia dialogikanavia, joilla tavoiteltiin tukea maahanmuuttaneiden lasten kotoutumiseen ja oppimisen tukemiseen. Osallistuin SMILE-hankkeen loppuseminaariin 12.12.2024 tiedekeskus Heurekaassa. Seminaarissa esiteltiin hankkeen tuloksia, joita dokumentoin opinnäytetyön tekijän roolissa. Tulokset olivat rohkaisevia ja innostavia.

Loppuseminaarin avauspuheenvuorossaan kaupunginjohtaja Pekka Timonen puhui Vantaasta Suomen nopeimmin muuttavana kaupunkina ja hän toi esiin, kuinka Vantaalla on kehitetty useita kotoutumiseen liittyviä innovaatioita. Saska Saarikoski kirjoitti Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa, että Vantaa on tulevaisuuslaboratorio. Se on Suomen kansainvälinen kunta, jossa maahanmuutto on arkista työtä kotoutumisessa, kouluissa ja työelämässä. Vantaan väestöstä 29,2 prosenttia on muunkielisiä. (Saarikoski, 2025.)

Minna Säävälä korosti puheenvuorossaan, että kotoutuminen on aina yhteisöllinen prosessi, koska se on vuorovaikutteinen ja kahdensuuntainen. Yksilön kotoutuminen voi tapahtua vain osana perheitä, yhteisöjä, asuinalueita ja vastaanottavaa yhteiskuntaa. (Säävälä, 2024.)

Koulun rehtorin ja opetustoimen puheenvuorot toivat esille koulujen ja paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen yhteistyön tärkeyden sekä koulujen ja päiväkotien merkityksen paikkoina, joissa on mahdollista tavoittaa laajalti ikäluokkia vanhempineen.

Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke

Vantaalla on jo useamman vuoden ajan toteutettu hieman erinimellä hankkeita, joissa kuitenkin ydintoiminto on sama, eli maahanmuuttaneita vanhempia kutsutaan mukaan peruskouluun osana kotoutumisprosessia. Viimeisimpänä tällaisista hankkeista on kotouttamispalveluiden toteuttama kaksivuotinen Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke. Hankkeessa maahanmuuttanut vanhempi, jolla on oleskelulupa sekä lapsi alueen päiväkodissa tai peruskoulussa,

voi osallistua mukaan asuinalueensa perusopetukseen neljänä päivänä viikossa neljän tunnin ajan. Hanketta toteutetaan Vantaalla viidessä koulussa, jotka tekevät yhteistyötä ammattikoulu Varian kanssa. Hankkeen perimmäisenä tavoitteena on edistää kestävästä kotoutumista vahvistamalla siihen osallistuvien vanhempien osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhtenä tavoitteena on vahvistaa nimenomaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä tutustuttamalla vanhempia suomalaiseen koulujärjestelmään, mutta myös alueeseen ja sen palveluihin. Koulumaailmaan tutustumisen kautta heidän mahdollisuutensa luoda verkostoja paranevat ja ymmärrys kasvatusalasta ja työn merkityksestä. Tällaisessa ympäristössä suomen kielen taito vahvistuu päivittäisten kohtaamisten ja toiminnallisuuden myötä, niin arkikielen kuin työelämäkielen osalta. (Vantaa 2024.)

Kotoa kohti-hanke

Vuoteen 2026 kestävä Läntisen Pirkanmaan työllisyysalueen kotoutumispalveluiden kehityshanke, jossa kartoitetaan, kehitetään ja yhtenäistetään alueen kotoutumispalveluita. Hanke on suunnattu alueella toimiville ihmisille, jotka työnsä puolesta kohtaavat maahanmuuttaneita henkilöitä ja sen tavoitteena on ohjausosaamisen lisääminen. Hankkeen sivuilla kerrotaan, että yhtenä tarkoituksena on tukea vieraskielistä työvoimaa palkanneita yrityksiä, mutta myös madaltaa kynnyksiä uusille yrityksille vieraskielisten palkkaamiseen. (Sastamala 2024.) Marraskuussa 2024 Sastamalassa järjestettiin ensimmäinen Kansainvälinen olohuone, joka järjestettiin yhdessä Kotoa-kohti -hankkeen ja Sastamalan Vanhempainverkosto -hankkeen kanssa. Sastamalan vanhempainverkosto on perusopetuksen ja vanhempainyhdistysten hanke, jonka tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen tukemalla vanhemmuutta. Kansainvälisen olohuoneen konseptina on olla kaikille avoin kohtaamispaikka, jossa vietetään yhteistä aikaa.

Tammikuuhun 2025 olohuoneita oli järjestetty kolme kertaa. Olohuoneissa käsitellyt teemoja ovat olleet liikenneturvallisuus, koulun viestintä, Wilman käyttö, suomalainen joulu ja kierrätys. Osallistujia on ollut yli kymmenestä eri maasta, yhteensä 40-60 henkeä. Määrä on merkittävä ja tiedustelin, miten ihmiset on onnistuttu tavoittamaan. Tapahtumasta on jaettu viestiä Wilmassa, erilaisissa WhatsApp -ryhmissä, puskaradion kautta, sekä mainoksella paikallislehdessä. Yhteisiin illanviettoihin ovat tervetulleita kaikki, kokonaiset perheet ja tarjolla on aina iltapalaa. Tilaisuuden järjestäminen koulun tiloissa on arveltu madaltavan osallistumiskynnyksiä. Osasyynä voi myös olla uutuuden viehätys, sillä paikkakunnalla ei aiemmin ole järjestetty vastaavaa. (H. Martinpuro, henkilökohtainen tiedoksianto 30.1.2025)

Yhdessä vahvemiksi -hanke

Espoossa toimiva Espoon monikulttuuriset lapset ja nuoret ry toteutti STEAn rahoittamana Yhdessä vahvemiksi –hankkeen 2022-2024 välisenä aikana. Hankkeen tavoitteena oli tukea maahanmuuttaneiden vanhempien vanhemmuutta ja lisätä heidän osallisuuttaan. Lisäksi tavoitteena oli tarjota tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja palveluista. Pyrkimys oli myös vahvistaa maahanmuuttaneiden vanhempien sosiaalisia verkostoja. (Espoo Mokulat ry, 2024.) Osallistuin hankkeen loppuwebinaariin 27.11.2024. Webinaarissa esiteltiin hankkeen tuloksia, jotka olivat varsin onnistuneita. Hankkeen eri toiminnot olivat tavoittaneet hyvin muunkielisiä vanhempia. Kolme vuotta käynnissä olleen hankkeen toiminnoissa oli yli 12 000 kohtaamista ja sen aikana solmittiin useita kieli- ja kulttuurirajat ylittäviä suhteita. Hankkeen todettiin luoneen luottamusta eritaustaisten ihmisten ja vanhemmuutta tukevien palveluiden välille lisäämällä tietoa palveluista.

Hankkeen toimintoina oli erilaisia vanhempien ja lastenvuorovaikutusta tukevia ryhmiä, kuten kerran viikossa kokoontuva vahvemiksi vanhemmaksi -ryhmä, kohtaamiskahvilat, webinaarit, yhteiset retket lähiseudulle sekä henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta. Hankkeen järjestämissä kohtaamiskahviloissa oli tarjolla tietoa ja keskustelua vanhemmuudesta, perheestä ja palveluista suomalaisessa yhteiskunnassa. Kohtaamiskahviloiden kielenä oli selkosuomi. Kohtaamiskahviloissa tehtiin yhteistyötä esimerkiksi lapsiperheiden kotipalveluiden, Parisuhde Kataja ry:n ja Espoon harrastuspolun kanssa. (Espoo Mokulat ry, 2024.)

Loppuseminaarissa korostettiin saavutettavan viestinnän merkitystä, jossa monikanavaisuudella on oleellinen rooli. Monikanavaisuudella tässä yhteydessä tarkoitettiin puheluita, tekstiviestejä, WhatsApp -viestejä ja WhatsAppin erilaisten ryhmien hyödyntämistä. Viestien lähettämässä kirjoitettujen viestien lisäksi myös ääniviestien hyödyntäminen kannattaa. Hankkeen työntekijät hyödynsivät myös sosiaalista mediaa, kuten Facebookia, Instagramia ja TikTokia.

Hankkeen edustajat olivat läsnä myös kauppakeskuksissa ja korostivat kasvotusten tapahtuvien kohtaamisten tärkeyttä. Kielen osalta todettiin, että selkokielinen ja monikielinen viestintä yhdistettynä kuvalliseen viestintään tehoavat hyvin tavoittamaan laajasti muunkielisiä. Toiminnan kuvaaminen videoformaattiin tai kuviksi ja niiden jakaminen avasi toimintaa paremmin. Yhteisöllisyyden hyödyntämistä korostettiin sekä läsnäoloa erilaisissa tapahtumissa. Hankkeen työn-

tekijät totesivat, että jokainen kohtaaminen on tilaisuus, tällä he tarkoittivat, että jokainen kohtaaminen kannattaa hyödyntää tiedon kertomiseen ja levittämiseen. Myös puskaradion tehokkuus viestinnässä tuli vahvasti esille hankkeen viestinnän saavutettavuuden yhteydessä.

Kumppanina koulupolulla -hanke

Ehjä ry. käynnisti Järvenpäässä Kumppanina koulupolulla -hankkeen vuoden 2024 aikana. Hankkeessa etsitään vapaaehtoisia koulukumppaneita perheille, joilla on kouluikäisiä tai juuri koulun aloittavia lapsia. Hanke kouluttaa vapaaehtoisia kumppaneiksi, jotka toimivat suomalaisen koulun kokemusasiantuntijoina maahanmuuttaneille vanhemmille. Kumppanin tehtävänä on tutustuttaa maahanmuuttanut vanhempi suomalaiseen koulujärjestelmään ja kouluun liittyviin käytäntöihin, kuten juhlapyhät tai Wilma-järjestelmän käyttäminen sekä käytännön asioihin, kuten varustautumisesta ja vaatetuksesta vuodenaikojen mukaan. Tarkoitus on kohdentaa vertaistuki koulumaailman tutuksi tekemiseen, mutta olla myös vertaistukijana vanhemmuudessa, kertomalla omista kokemuksistaan ja kuuntelemalla. Tavoitteena on luoda luottamuksellinen suhde, jossa maahanmuuttanut vanhempi voi matalalla kynnyksellä kysyä neuvoa ja reflektoida omaa toimintaansa. Tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä ja vahvistaa vanhemman roolia lapsen koulupolun tukijana. Hanke on edelleen käynnissä (huhtikuussa 2025), joten virallisia tuloksia ei ole vielä saatavilla.

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille

MLL:n eli Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintamuoto, joka on ollut jo pitkään olemassa. Tämä ei ole varsinaisesti hanke vaan jo vakiintunut toiminta, joka toimii koko Suomen alueella, missä on MLL:n toimintaa. Hanke on yhdistänyt monia maahan muuttaneita äitejä ja kantasuomalaisia tai aiemmin maahan muuttaneita. Siinä missä Ehjä ry:n Kumppanina koulupolulla -hanke keskittyy koulumaailman tutuksi tekemiseen Ystäväksi maahanmuuttajaäidille kattaa laajemmin vanhemmuutta ja muuhun yhteiskuntaan tutustuttamista. Perusajatukseltaan nämä kaksi hanketta ovat kuitenkin yhteneväisiä kokemusasiantuntijuuden pohjalta toimimisessa. Maahanmuuttaneelle äidille etsitään lähellä asuva suomea puhuva vapaaehtoinen, jonka kanssa he tapaavat noin kerran viikossa. Tapaamispaikkana voi olla kahvila tai leikki puisto tai jokin sellainen paikka, johon voi ottaa lapsen mukaan niin halutessaan.

4.5 Osallistuva havainnointi

Yhteydenotoni SMILE-hankkeeseen poiki minulle yhteyden Vantaan vanhempainyhdistysten alueyhdistys ry eli Vanvaryyn. Perehdyin Vanvaryn toimintaan opinnäytetyön aineistonkeruuvaiheessa. Vanvary on yksi Suomen Vanhempainliiton alueellisista jäsenyhdistyksistä, joka toimii vantaalaisten vanhempainyhdistysten kattojärjestönä. Yhdistyksen yhtenä tavoitteena on edistää hyvää yhteistyötä eri osapuolten kesken ja tukea jäsentensä toimintaa. (Vanvary 2024) Vantaalla on korkea muunkielisten osuus kunnan väestöstä ja siellä tehdään paljon työtä kotoutumisen ja yhteisöllisyyden eteen. Halusin tarkastella, kuinka tällaisen kunnan vanhempainverkosto tukee osallisuuden käsitettä.

Käytän tästä menetelmästä nimitystä osallistuva havainnointi, vaikka joltain osin se voisi ilmentää myös benchmarkingin määritelmiä. Benchmarkingissa useimmiten verrataan omaa toimintaa toisten hyväksi todettuun ja toimivaan toimintaan. Tässä tapauksessa olemme pikemminkin yhdessä havainnoineet ja miettineet ongelmakohtia ja niihin erilaisia ratkaisuja. Humanikin opinnäytetyöoppaassa mainitaan, että tutkimuksellisessa kehittämisessä on mahdollista poiketa pyrkimyksestä ulkopuoliseen objektiivisuuteen. (Humak 2024) Vanvaryn kanssa tehty tutkimustyö kuvastaa mielestäni hyvin juuri tällaista työn muotoa. En ole toiminut niin sanotusti ulkopuolisena tarkkailijana vaan pikemminkin olemme yhdessä tutkittavan kanssa tasavertaisina miettineet erilaisia kehittämistoimenpiteitä.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen käynyt useita keskusteluja ja kirjeenvaihtoa Vanvaryn pitkäaikaisen sihteerin Sirkku Pasasen kanssa. Hän on tehnyt mittavan vapaaehtoistyöuran vanhempainyhdistystoiminnassa niin sisäilmatoimikunnassa kuin monikulttuurisuudenkin saralla. Hän toimi Vanvaryn yhteyshenkilönä SMILE -hankkeessa edustaen vanhempainyhdistyksiä. Pasanen on mentoroanut minua, jakanut tietoaan, kokemuksiaan ja kontaktejaan läpi prosessin. Olemme yhdessä osallistuneet tapahtumiin ja verkostoituneet.

Pasanen on työskennellyt muun muassa eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden osallistamisen edistämiseksi. Syksyllä 2024 hän oli perustamassa Vanvaryn muunkielisten vanhempien toimikuntaa, johon pyritään saamaan jäseniksi erikielisiä vanhempia. Tarkoituksena on tarjota matalamman kynnyksen osallistumista ja ryhmä, jossa muun kieliset voidaan kohdata niin, että kommunikointi onnistuu ja näin he saavat äänensä kuuluviin. Ajatuksena on, että vanhempien keskinäisen toiminnan ja toisiinsa tutustumisen kautta, vaikutetaan positiivisesti myös lasten välisiin suhteisiin.

Pidimme Teams-palaverin Vanvaryn muunkielisten vanhempien toimikunnan kanssa 5.11.2024. Toimikunta on vasta aloittanut toimintansa ja jäsenten rekrytoiminen on vielä työn alla. Uusien jäsenten mukaan saaminen vaatii jalkautumista ja tiedottamista. Toimikunnan tavoitteena on olla yhteydessä paikallisiin muunkielisten yhdistyksiin ja heidän kanssa yhteistyötä tekevien järjestöjen kanssa. Palaveriin osallistui kolme toimikunnan jäsentä.

Osallistuin 20.11.2024 Vanvaryn 20 -vuotisjuhliin Clarion Hotel Aviapoliksessa. Paikalle oli kutsuttu vantaalaisia vanhempainyhdistystoimijoita sekä Vantaan kaupungin perusopetuksen toimialajohtaja, yhteensä lähes kolmekymmentä henkilöä. Tilaisuudessa oli yhteinen keskustelutilaisuus, jossa sai esittää kysymyksiä kaupungin taholle sekä vaihtaa kuulumisia vanhempainyhdistystoiminnan tiimoilta.

24.11.2024 SMILE-hanke järjesti Maailman juhlan Vantaan Koivukylässä. Osallistuin tapahtumaan yhdessä Vanvaryn Sirkku Pasasen kanssa ja käytimme tilaisuuden verkostoitumiseen ja keskusteluun.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustehtäväni oli selvittää, mitä muunkieliset vanhemmat tietävät ja mitä kokemuksia heillä on suomalaisissa kouluissa toimivasta vanhempainyhdistyksestä. Tutkin, minkälaisilla toimilla toiminta on saavutettavampaa ja osallisuutta voidaan edistää muunkielisten perheiden osalta.

Kartoitin helsinkiläisiä kouluja ja niissä toimivia vanhempainyhdistyksiä, jotta voisin tiedustella heiltä mahdollisesti onnistuneita käytäntöjä. Useista näistä kouluista sain vastauksen, että koululla ei ole toimivaa vanhempainyhdistystä. Lähtötilannekartoituksen tulokset pienellä otannalla osoittavat, että alueellinen segregaatio vaikuttaa vanhempainyhdistystoimintaan. Kouluissa, joissa on paljon vieraskielisiä oppilaita, ei ole vanhempainyhdistystoimintaa.

Vanhempainyhdistystoimijoille tekemäni kyselyn tuloksissa kysymykseen toiminnan tärkeydestä nousi vastauksissa vahvasti yhteisöllisyyden merkitys ja uusiin ihmisiin tutustuminen. Tutustuminen muihin vanhempiin sekä lapsiin, mutta myös kouluun ja sen henkilöstöön. Myös vaikuttaminen koettiin tärkeäksi. Vanhempainyhdistystoiminnan todettiin antavan siihen osallistuvalla vapaa-aikaa, merkityksellisyyden tunnetta ja hyvää mieltä. Tässäkin vastauksissa nousi yhteisöllisyys ja linkki muihin vanhempiin ja koulun kuulumisten saamiseen. Tiedon saaminen ja näkökulman laajentaminen koettiin tärkeiksi. Lasten hyväksi toimimisesta saatu ilo ja muiden vanhempien kanssa ja yhdessä tekeminen olivat vahvasti läsnä vastauksissa.

Toiminnan tulevaisuuden kannalta mahdollisuuksina nähtiin verkostoitumisen tärkeys ja kaupunkitasoinen toiminta eri tekijöiden kanssa. Uhkana usea näki vapaaehtoisten ja osallistujien saamisen. Nyky-yhteiskunnan monet vaateet nähtiin uhkana toimintaan osallistumiselle.

Tärkeäksi tulevaisuuden tavoitteeksi mainittiin yhteisöllisyyden lisääminen ja useampien vanhempien osallistumista yhdistyksen toimintaan sekä viestintää myös erikielisille vanhemmille ja henkilökohtaiset kontaktoinnit. Ehdotuksena oli Tuo kaveri mukaan- teema vanhempainyhdistyksen tapaamisiin, jolloin kynnys osallistua on matalampi.

5.1 Yksilöhaastattelujen tulokset

Haastattelujen tarkoitus oli selvittää muunkielisten vanhempien kokemuksia vanhempainyhdistystoiminnasta. Haastatteluaineistossa tuli esiin asioita, kuten työllistymisen haasteet, opiskelun

vaativuus heikolla kielitaidolla, uuden opettelu ja arjen rakentaminen, oman kulttuurin opettaminen ja ylläpitäminen lapsille sekä ajalliset haasteet näiden kaikkien ristipaineessa. Esiin nousivat myös tutustumisen vaikeus kantaväestöön ja lasten kokema rasismi. Koulujärjestelmän tuntemattomuus ja kulttuurisidonnaiset seikat. Haastattelut osoittivat, miten monisyistä sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan ja ympäristöön on ja miten monella elämän osa-alueella siinä liikutaan ja kuinka ne vaikuttavat toinen toisiinsa.

Osallisuus koulun toiminnassa ja kielellinen saavutettavuus

Kahdeksasta haastateltavasta neljä ei tiennyt mikä on vanhempainyhdistys, vaikka heillä oli useampia lapsia suomalaisessa peruskoulussa. Muunkielisten vanhempien osallistuminen koulun järjestämiin tapahtumiin ilmeni vanhempainiltoihin tai päätösjuhliin osallistumisena. Kouluun liittyvät asiat koettiin hyvänä ja positiivisena asiana. Kouluun liittyvät asiat nähtiin tärkeinä. Suhteet opettajiin olivat pääosin toimivat ja opettajan viestintä kodin suuntaan koettiin riittäväksi. Ne haastateltavat, jotka tiesivät mitä vanhempainyhdistys on, olivat osallistuneet tapahtumiin kävijöinä, mutta eivät tekijöinä. Yksi kertoi leiponeensa vanhempainyhdistyksen tapahtumaan. Yksi haastateltava sanoi, että vaimo voisi osallistua, mutta heikon kielitaidon takia osallistuminen ei ole mahdollista. Esiin tuli myös kokemus, että vanhempainyhdistys on näkyvä vain silloin kun tarvitaan apua varainkeruuseen, tätä ei koettu motivoivana. Esitettiin toive, että vanhempainyhdistys olisi aktiivisempi esimerkiksi erilaisten oppijoiden aseman parantamisessa tai oppilaiden kohtaaman rasismin poiskitkemisessä. Esille tuli myös käsitys, että toimintaa pyörittävät sellaiset henkilöt, jotka tuntevat toisensa jo entuudestaan ja siihen on vaikea mennä mukaan ”ulkopuolisena”.

Useimmat haastateltavista tai heidän lapsistaan olivat osallistuneet vanhempainyhdistyksen järjestämiin tilaisuuksiin, mutta vanhempainyhdistyksen rooli tilaisuuden järjestäjänä ei ollut selvä. Tieto näistä tapahtumista oli tullut lapsen kautta, Wilma -viestillä tai sosiaalisen median, kuten Instagramin kautta.

Säävälä (2011) toteaa teoksessaan, että monet eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevat vanhemmat eivät käy vanhempainilloissa ja syy siihen on kielitaidon puute. Toinen osallistumisen puutetta selittävä seikka on sama kuin vähän koulutetuilla suomalaisilla. Oma huono koulumenestys ja kouluympäristön kokeminen epämieluisaksi tai vieraaksi ei kannusta aktiivisuuteen oman lapsenkaan kohdalla. Ulkomailta tulleiden vanhempien kohdalla myös tilaisuuden merkityksen

ymmärtämättömyys oman lähtömaan koulunkäynnin erilaisuudesta johtuen on syys poisjäämiselle. (Säävälä 2011, s.61)

Kielitaidon suhteen monen kohdalla tuli esille, että perheestä paremmin suomen kieltä puhuva vanhempi osallistuu koulun tilaisuuksiin. Monelle työssäkäyvälle ei ole useinkaan mahdollista osallistua koulujen ilta-aikaan painottuviin tilaisuuksiin työaikojen takia. Vanhempainillat, joihin haastateltavani olivat osallistuneet, oli toteutettu suomen kielellä ja tilaisuudessa oli ollut tulkki.

Ei ole helppoa, koska en ymmärrä kaikkia asioita mitä siellä puhutaan, ja joskus menee pieleen, koska kaikki on suomen kielellä. H8

Wilma -viestien lukemiseen moni käytti kääntäjäohjelmia tai oma lapsi käänsi ne. Usean haastateltavan kohdalla tuli esille kokemus, että Wilmaan tulee runsaasti viestejä, jolloin niitä kaikkia ei lueta tai ne luetaan valikoiden arvellun tärkeyden mukaan.

Luen Wilma-viestiä. On paljon vanhoja viestejä. Minä katson tietokoneella Wilma-viestit. Mulla on tyttö, hän puhuu hyvin suomea, hän kertoo mitä siellä on. H2

Esimerkiksi meille tulee paljon viestiä Wilmassa opettajalta. Minä ajattelen, että monet vanhemmat eivät ymmärrä mitään niistä viesteistä. H7

Esille nousi toive perinteisestä reppupostista, jolloin viestit eivät hukkuisi digitaalisiin järjestelmiin. Monilla vanhemmilla ei myöskään ole välttämättä vahvoja tai tarvittavia digitaalisia taitoja ja osaamista Wilman käyttämisessä, etenkin lapsen koulutaipaleen alussa.

Suomessa kanssa olisi hyvä laittaa reppupostia. Paljon WhatsApp- ja Wilma -viestejä ja kun mun suomen kieli loppuu, niin mä en jaksa. H8

Yksi haastateltavistani kertoi, että hänen lapsensa luokalla on yksi suomalainen vanhempi, joka laittaa hänelle aina erikseen viestin englanniksi. Hän piti tällaista tapaa todella hyvänä ja oli siitä otettu. Hän esitti ajatuksen, että tulisi paremmin huomioida se seikka, että koulun oppilaiden ja vanhempien joukossa on suomea heikommin puhuvia. Yksi vanhempi voisi ottaa vastuun tai aktiivisen roolin muunkieliseen viestimiseen.

Kielitaidosta ja kohtaamisista kysyessäni nousi vahvasti esiin vuorovaikutustilanteiden tärkeys kielen oppimisessa. Kolme haastateltavistani kertoi, kuinka he olivat omien opiskelujen ja työharjoittelujaksojen myötä joutuneet tilanteisiin, joissa oli pakko käyttää suomen kieltä. He kokivat, että käytännön harjoittelun kautta oppi parhaiten.

Kieli on avain. Mä olen enemmän tyytyväinen ja iloinen siitä, että mä olen oppinut kielen, enemmän kuin ammattaitani. Ihan jokainen, uskalla puhua, silloin kun sä teet sen virheen sä opit siitä. H5

Kohtaamattomuus osallisuuden haasteena

Moni haastateltavistani toi esille tutustumisen vaikeuden suomalaisten kanssa. Suomalaisia pidetään pääasiallisesti ystävällisinä, mutta pidättyväisinä tekemään tuttavuutta. Eräs haastateltavista oli asunut Turkissa ennen Suomeen tuloa, hän kertoi, että turkkilaiset olivat aktiivisia tutustumisessa ja tulivat kysymään, kuinka voisivat olla avuksi. Hänen mielestään suomalaiset eivät tee aloitetta tutustumisessa tai ota helposti mukaan porukkaan esimerkiksi työpaikalla. Sama toistui muutaman muunkin haastateltavan kohdalla. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että suomalaiset eivät yksinkertaisesti pidä siitä, että heitä lähestytään.

Meidän kulttuurissa voimme jutella kenen kanssa vain. Täällä se ei ole sama asia. H4

Haastatteluaineistosta käy ilmi, että omien opiskeluiden yhteydessä tai työpaikalla tutustutaan helposti henkilökuntaan kuuluvan henkilön, kuten opettajan tai ohjaajan kanssa. Näillä henkilöillä on tärkeä rooli auttamisessa myös koulun ulkopuolisissa asioissa ja monesta heistä oli tullut haastateltavalleni läheinen ja ystäväntaivainen. Monella haastateltavista oli yksi suomalainen ystävä, useimmiten opiskeluiden tai työpaikan kautta, joka opasti ja auttoi asioiden hoitamisessa, esimerkiksi työsuhteeseen liittyvissä asioissa. Tämä todentaa tutkimustuloksia, joiden mukaan monen maahanmuuttaneen perheen pääasiallisia tai ainoita sosiaalisia kontakteja ovat viranomaiset tai muut samankaltaiset henkilöt (Turtiainen & Hiitola, 2015, s.24). Tätä selittää arkisten kohtaamispaikkojen ja kohtaamisten puuttuminen.

Tunnen yhden lapsen vanhemman, tutustuimme lapsen synttäreillä. En mä tiedä mistä puhua vanhempien kanssa, mä kaipaen ystäviä. Se ei ole tärkeää onko se vanhemmat koulusta vai muita ihmisiä. H1

Se olisi kyllä tosi hyvä, että olisi suomalaisten kanssa yhdessä. Me emme ole tutustuneet koululla suomalaisiin vanhempiin. H3

Erikoistutkija Pihla Siim on tehnyt maahanmuuttajien paikkasuhteita käsittelevää tutkimusta, jonka mukaan suhdetta paikkaan luodaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa, mutta myös kielen ja kulttuurin avulla. Voidakseen tehdä tuttavuutta uudessa ympäristössä ja suomalaisten kanssa on oltava riittävä kielitaito. Tutkimuksen mukaan matalan kynnyksen kohtaamispaikat ja erilaiset yhdistykset ovat tukena kotoutumisessa ja tutustumisessa suomalaiseen yh-

teiskuntaan. (Siim, 2006, s. 97.) Myös omasta haastatteluaineistostani nousi kehittämisselvityskysymysten kohdalla esille matalan kynnyksen toiminta. Myös hankekartoituksia tarkasteltaessa tuli useissa vastaan matalan kynnyksen kohtaamiskahvilat hyvin tavoittavana toimintamuotona. Haastatteluaineiston pohjalta voi tehdä tulkin, että koulu yksistään ei ympäristönä tue vanhempien tutustumista ja verkostoitumista toisiinsa, vaikka lapset ovat yhdistävä tekijä ja lasten asioiden ääreltä löytyisi paljon yhteistä.

Kaikki on kielijuttuja, mun mies ei puhu suomea ja kun olemme koulussa, on vain yksi pojan luokkakaverin isä, vain hän tulee puhumaan englanniksi. Kun ei ole ketään, niin mun mies seisoo vain yksin. H8

Matalan kynnyksen toiminnalla tarkoitetaan sellaista toimintaa, johon osallistuminen on helppoa eikä vaadi ilmoittautumista tai minkäänlaista sitoutumista. Matalan kynnyksen toiminta on maksutonta eikä siihen osallistuminen vaadi erityisiä taitoja tai kielen osaamista. Matalan kynnyksen toiminnassa sitoudutaan yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden periaatteisiin ja näin luodaan tervetullut olo jokaiselle osallistujalle. Matalan kynnyksen tapahtumat tarjoavat mahdollisuuden osallistua ja päästä mukaan sosiaalisiin verkostoihin. (Leemann & Hämäläinen, 2015, s. 4-5; Kotoutumisentukena.fi, n.d.)

Sen takia on tärkeä uskaltaa mennä kerhoihin, koulupihalle kun on ensimmäinen koulupäivä, myyjäiset, mutta he eivät uskalla mennä. H5

Jos tuntevat suomalaisten vanhemmat ja he osaavat kertoa ja ymmärtävät, maahanmuuttajat kertovat omia asioita niin se jännitys helpottaa. Pitäisi tutustua kaikkiin, mennä kysymään. Mutta ei kaikki ole rohkeita. H3

Asunut Suomessa kahdeksan vuotta, en puhu hyvin suomen kieltä, tunnen lasten ystävien vanhempia. Jos lapsen kaverin äiti kysyy, niin sitten on helpompi lähteä mukaan. H2

Arjen kuormitus osallisuuden esteenä

Maastamuuton myötä voivat perheiden sisäiset auktoriteettirakenteet muuttua merkittävästi. Perheenjäsenet ovat saattaneet olla pitkiä aikoja erillään ja saapua maahan eri tahtiin. Perherakenne ja mallit eivät välttämättä vastaa suomalaisen yhteiskunnan ajatusta ydinperheestä. Perheet voivat olla suurperheitä ja koostua monimuotoisesti erilaisista perhesuhteista, joissa hierarkia voi määrittyä eri tavalla kuin mihin kantaväestö on kasvanut. (Martikainen & Tiilikainen 2007, s.27.)

Myös tekemissäni haastatteluissa tuli ilmi perheenjäsenten eriaikainen Suomeen saapuminen. Toisissa perheissä oli saapunut Suomeen ensin ja sen jälkeen vaimo ja lapset. Kriisialueilta

tulevissa perheissä, usein naiset ja lapset ovat saapuneet ensin isovanhempien ja muiden sukulaisten kanssa. Tämä eriaikaisuus asettaa perheenjäsenet erilaiseen asemaan kotoutumisen suhteen. Eritihtisen kotoutumisen takia perheiden roolit voivat kääntyä niin, että nopeammin kielen oppivat lapset joutuvat ottamaan vanhemman roolia ja olemaan aktiivisia asioiden hoitamisessa (Säävälä, 2011, s. 60).

Kriisialueilta tulevien vanhempien jaksaminen voi maahanmuuton myötä olla kuormittunut ja voimavarat arjen asioiden hoitamiseen vähäiset johtuen lähtömaan traumaattisista kokemuksista ja huolesta sinne jääneiden omaisten puolesta (Säävälä, 2011, s. 61). Tutkimukset osoittavat, että psyykkinen kuormitus heikentää osallisuuden kokemusta. Psyykkisen kuormituksen myötä ihmisen voimavarat osallistua ja usko omiin vaikuttamismahdollisuuksiin alenevat. Kuormittuneessa tilassa voimavarat kuluvat selviytymiseen ja tällainen ihminen jää helposti syrjään sosiaalisesta elämästä. (Leemann yms., 2018, s. 36)

Itkin kaksi ensimmäistä vuotta Suomessa, että en halua jatkaa, kaikki oli niin vaikeaa. Olen kaksi kertaa aloittanut kaiken nollasta. Mä hoidan kaikki lasten asiat, kotiasiat, kouluasiat ja mun omat työasiat. Se on aika paljon, kun yritämme opettaa meidän omaa kulttuuria ja myös ymmärtää ympärillä olevaa elämää. H3

Arjen haasteilla ja kuormituksella viitataan haastatteluaineistossa usean haastateltavan kohdalla esille tulleeseen narratiiviin. Arki on täynnä selviytymistä kotoutumiseen ja sopeutumiseen liittyvistä asioista, kuten kielen opiskelu, ammattiin opiskelu, perheen huolenpito, työ ja käytännön asioiden hoitaminen. Uudessa maassa ja ympäristössä nämä vievät enemmän aikaa ja voimavaroja kuin tutussa ympäristössä ja siihen oppineena. Tähän nähden vapaa-aika jää vähäiseksi ja aikaa ja voimavaroja ylimääräisiin asioihin ei jää. Yksi haastateltava totesi, että maahanmuuttaneiden perheiden tulisi tehdä arjessa tilaa myös vapaa-ajanvietolle, jotta sopeutuminen ja integroituminen mahdollistuu.

Erään haastateltavani kohdalla tuli konkreettisesti esiin aktiivisen vanhemman rooli lapsen koulunkäynnin tukemisessa, joka edesauttaa integroitumista ja kielitaidon karttumista. Perheenisä oli päässyt Suomeen kolme vuotta muuta perhettä myöhemmin. Saapumisen jälkeen hän vei ensitöikseen lapset kirjastoon ja sanoi, että nyt opettelemme tämän kielen. Haastateltava kertoi, että isä oli päättänyt, että nyt te näytätte. Isän, ja toki myös äidin, tukemana kyseisen perheen kaikki lapset ovat korkeasti koulutettuja ja työelämässä. Isä itse ei ollut saanut töitä Suomesta. Vanhemman integroitumista voidaan vastavuoroisesti tukea lapsen koulumaailmaan tutustumisella ja sen myötä luomalla osallisuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa yhteisiin asioihin. Tästä esimerkkinä on Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke.

Jokaisen haastateltavan kohdalla nousi selkeästi esiin heidän pyrkimyksensä pärjäämisestä, selvitä kunnialla. Toisilla se kumpusi omasta kulttuurisesta taustasta. Halusta pärjätä ja suoriutua maahanmuuttaneena ja oppia hyvä kielitaito. Yksi haastateltavani sanoi, että hän oli itse vaatinut itseltään täydellisyyttä ja hyvin pärjäämistä kaikilla elämän osa-alueilla. Tämä johtaa helposti ylikuormitukseen, jonka myötä ahdistuneisuus ja masentuneisuus lisääntyy. Maahanmuuton syitä on monia, on erilaisia lähtömaita ja eri yhteiskuntaluokkien edustajia, mutta eroista huolimatta on yhdistävänä tekijänä muuttoprosessin myötä syntyvä sopeutumisstressi ja sen vaikutus yksilöön ja hänen perhesuhteisiin. Yhdistävänä tekijänä on myös suomalaisen yhteiskunnan ja sen väestön kohtaaminen. (Säävälä, 2013, s.89.) Tukiverkoston puuttuessa, moni jää tunteiden kanssa yksin. Myös oman kulttuurin ja uskonnon opettaminen ja ylläpitäminen arjessa voivat uuvuttaa vanhemman.

Kulttuurisia eroja tai esteitä osallistumiselle

Haastatteluissa tuli esille, että on jonkin verran kulttuuriin liittyviä eroja, jotka voivat vaikuttaa osallistumiseen tai halukkuuteen osallistua toimintaan. Esimerkiksi jos lähtömaassa koulujärjestelmä on ollut autoritäärinen eikä vanhemmilla ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua koulun asioihin. Säävälä toteaa, että kodin ja koulun välinen vuorovaikutus on lähtömaissa monesti vähäistä. Suomalaisen koulun ja kodin välinen yhteistyö on uutta ja voi aiheuttaa hämmennystä ja siihen ei osata suhtautua. (Säävälä, 2013, s. 65.)

Yksi eroavaisuus voi tulla uskonnon tai kulttuurin myötä, ei ole totuttu viettämään vapaa-aikaa kodin ulkopuolella, vaan oma vapaa-aika kuluu perheen kesken ja perheen omien asioiden hoitamisessa, talouden ja lasten hoidosta. Tällaisissa tapauksissa voi vanhempainyhdistystoimintaan osallistuminen olla hyvinkin vieras ajatus.

Suomalainen nainen voi tehdä mitä vaan, hän voi käydä uimahallissa tai kuntosalilla, meidän kulttuurissa ei ole niin. H7

Eräs haastateltavani totesi, että on totta, emme ole enää meidän maassa vaan Suomessa. Mutta mikäli ihminen ei ole kasvanut ja tottunut olemaan aktiivinen toimija, voi olla vaikea omaksua uudenlaista roolia. Maahanmuuton seurauksena perheiden ja sukupuolten roolit monesti muotoutuvat uudelleen. Patriarkkaalisista maista tuleville naisille voikin uuteen maahan muuttamisen myötä avautua mahdollisuus itsenäisempään elämään kuin mihin lähtömaassa on tottunut. Mahdollisuus erilaisiin työ- ja koulutusvaihtoehtoihin ja sosiaalisiin verkostoihin liittymiseen tai tutustumiseen voi olla voimaannuttava tai se voi aiheuttaa stressiä ja ristiriitaa oman kulttuurin ja lähiyhteisön paineessa. (Martikainen & Tiilikainen, 2007, s. 27.)

Yksi haastateltavistani oli nettisivuja ja vanhempainyhdistystoimintaa tutkiessaan havainnut, että tietoa tai materiaalia ei oikein löytynyt englanniksi. Nettisivuilla on paljon faktaa, mutta perimmäinen vanhempainyhdistysten merkitys ei auennut, mitä tämänlainen toiminta on ja miksi tällainen on? Myöskään kuvasto, joka kertoi vanhempainyhdistystoiminnasta, ei näyttänyt monimuotoiselta. Hän oli tullut siihen tulokseen, että se ei ollut häntä eikä hänen ystäviään varten. Hän ehdotti, että vanhempainyhdistysten kuvastoa tarkasteltaisiin tämän päivän valossa ja siinä näkyisi yhteiskunnan ja koulujen moninaisuus kaikissa muodoissaan.

On vaikeaa selittää heille, miten tärkeää tällainen tapaaminen (vanhempainyhdistyksen) on, koska monet vanhemmat jotka tulevat meidän maasta, he eivät ole käyneet koulua koskaan elämässään. He eivät tiedä mitä tämä on. Me voimme esimerkiksi kääntää ne asiat heille, mutta he eivät ymmärrä mitä se on ja miksi se on tärkeää. H7

Ylen artikkelissa käsitellään vieraskielisten lasten vanhempien vähäistä osallistumista vanhempainiltoihin. Syynä voi olla heikko kielitaito, mutta lisäksi on kulttuurisia eroja, kuten ymmärtämättömyys vanhempainillan merkityksestä. Joissain kulttuureissa koulu on yhteydessä koteihin vain sellaisissa tapauksissa, joissa oppilas on käyttäytynyt huonosti tai rikkonut sääntöjä. On myös kielellinen ero, joka voi vaikuttaa varsinkin arabian kielisten vanhempien kohdalla. Sana vanhempainilta ei käänny arabian kielelle samassa merkityksessä kuin suomen kielessä. Sille löytyy samankaltainen nimitys, mutta sen merkitys kuvaa nimenomaan tilannetta, jossa lapsi on tehnyt jonkin rikkeen ja vanhemmat kutsutaan tästä syystä paikalle. (Vaarala, 2020.)

Kun esitin kysymyksen kokemuksista lähtömaasta ja vanhempainyhdistyksen kaltaisesta toiminnasta, tuli haastatteluissa esille, että esimerkiksi Ghanassa ja Keniassa on hyvin aktiivinen vanhempainyhdistystoiminta Parental Association eli PTA. Vanhempien osallistumisen malli ei ole täysin vieras. Toimintamalli ja osallistumisen tavat voivat tosin olla hyvinkin erilaiset. Ghanassa PTA:n avustuksella on rakennettu jopa lisäsiipi kouluun. Kun on jokin juhla, niin yhdessä oppilaskunnan kanssa koristellaan koulu. Siinä missä Suomessa toimii pääsääntöisesti lähikoulumalli, esimerkiksi Keniassa lapselle haetaan koulupaikkaa. Siinä vaiheessa, kun koulu ilmoittaa perheelle koulupaikan myöntämisestä, esitellään samalla kyseisen koulun PTA, joka kokoontuu kerran kuussa.

PTA on vahva, koska kaikki vanhemmat tulee mukaan ja kerran kuukaudessa on kokous, he puhuvat mitä pitää tehdä ja mikä on hyväksi. H8

On tosi tärkeä, että lapsi menee kertomaan (vanhemmille), että on PTA ja se on tärkeä. Jos äiti tai isi ei mene, niin se on häpeä, se on tosi tärkeä. Kaikki osallistuu. H8

Tähän tietoon nähden vapaaehtoistyön ja tässä tapauksessa vanhempainyhdistystoiminnan hyötyjen esiintuominen ja näkyväksi tekeminen niin yksilötasolla, kuin laajemman hyvinvointia tukevalla tasolla on merkityksellistä.

Koulu on tärkeä, koulussa pitäisi olla enemmän yhteisöllisyyttä. H8

Turun seudulla tehty tutkimus tutki monikulttuurisia kouluja oppilaiden, vanhempien, opettajien ja rehtoreiden näkökulmasta. Tutkimuksesta käy ilmi, että maahanmuuttaneet vanhemmat ovat tyytyväisiä kouluun, pitävät sitä suuremmissa arvossa kuin valtaväestöön kuuluvat vanhemmat. (Klemelä yms. 2011, s.110-115.) Tutkimus tuo esille myös rehtoreiden näkemyksen, jonka mukaan monikulttuurisuuden lisääntymisen myötä on yhteisöllisyyden ja yhteishengen luominen kouluympäristössä muodostunut vaikeammaksi. Tämä johtuu usean erilaisen kulttuurin edustuksesta koulussa ja niiden yhteen saattamisen haasteista. (Klemelä yms. 2011, s. 262.)

Kysyessäni mahdollisista kulttuurisista eroista todettiin, että monesti kysytään esimerkiksi islaminuskontoon liittyen esteitä. Usea haastateltavani totesi, että se ei ole ongelma. Haastatteluaineistosta nousi kuitenkin toive eri kulttuuritaustoista tulevien oppilaiden juhlapyhien näkyväksi tekemisen. Toivottiin, että ymmärrystä ja tietoutta esimerkiksi Ramadanista lisättäisiin, etenkin lasten näkökulmasta. Myös kulttuuri- ja uskontosensitiivisyyteen tulisi kiinnittää huomiota. Ne ovat sellaisia asioita, joita ei aina tunneta hyvin samoin kuin perheen sisäisiä hierarkioita. Esimerkiksi mitä pojilta odotetaan ja mitä tytöiltä odotetaan. Kulttuurien ja uskontojen ymmärrystä lisäämällä, lisätään ymmärrystä mistä perheet koostuvat ja kuinka he voivat osallistua.

Toi on just se mikä pitää ottaa huomioon, se uskonto ja kulttuuri asia. Kun ei me vietetä halloweenia eikä joulua, niin et sä voi olettaa, että mä teen jotain kakkuja tai tuun sinne myymään. H6

Vapaaehtoistyö on tuttua, jos se on saavutettavaa

Puolella haastateltavistani oli kokemusta vapaaehtoistyöstä Suomessa, muutamalla hyvinkin aktiivisena toimijana. Kaksi oli toiminut MLL:n Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -hankkeessa. Toiminnan myötä heille oli syntynyt pysyviä ystävyysuhteita. Yksi haastateltavista oli aktiivinen paikallisessa maahanmuuttajayhteisössä. Varsin korkealla osallistujamäärällä pyöritettiin myös kokkauskerhoa maahanmuuttaneille vanhemmille. Merkittävää tässä oli, että kerhoon osallistuu useita eri kansallisuuksia ja on yhteisesti sovittu, että kerhossa puhutaan vain suomen kieltä. Lisäksi kerhoon saa ottaa lapset mukaan ja heille on järjestetty hoito kerhon ajaksi. Kah-

della haastateltavista oli taas hieman erilaiset kokemukset vapaaehtoistyöstä. Toinen oli järjestänyt oma-aloitteisesti useampia eri teemaisia kerhoja, mutta kaikki oli lakkautettu muutaman kerran jälkeen osallistujien puuttuessa. Hän arvioi, että ihmiset eivät ole enää kovin aktiivisia. Myös toisella haastateltavalla oli samankaltainen kokemus, pystyyn pistetty kerho oli kuivunut nopeasti kasaan vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Syyksi hän arveli, että ihmisillä ei ole aikaa.

Berhanun vuoden 2018 julkaistussa tutkimuksessa vapaaehtoistyöstä todetaan, että Suomessa maahan muuttaneiden osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on alhaista. Vähäisen osallistumisen, alle kaksi prosenttia kaikista vapaaehtoisista, arvioidaan johtuvan tietämättömyydestä vapaaehtoistoinnasta sekä kulttuurieroista. Tosin Suomi on varsin nuori maahan muuttomaa ja tutkimusta maahanmuuttaneiden vapaaehtoistoinnasta on melko vähän. Vapaaehtoisuuden myötä sosiaalinen ja taloudellinen osallisuus vahvistuu, sillä se rakentaa maahan muuttaneen henkistä ja sosiaalista pääomaa. (Berhanu, 2018, s.52.) Vapaaehtoisuuden myötä oman paikan löytäminen uudessa elinympäristössä ja yhteiskunnassa voi onnistua paremmin. Tietoisuuden lisääminen maahanmuuttaneiden parissa on ensiarvoisen tärkeää, jotta ymmärrys vapaaehtoistoinnasta ja sen hyödyistä tulisi selville. Hyödyiksi Berhanu listaa muun muassa kohtaamiset ja kanssakäymisen kantaväestön kanssa, jotka johtavat monimuotoisuuteen tottumiseen. Lisäksi yhteiskunnallinen osallistuminen ja epämuodollisen koulutuksen ja opin saaminen lisääntyy, jolloin mahdollisuus työllistettävyyteen paranee. (Berhanu, 2018, s.53) Berhanun tutkimus osoittaa vapaaehtoistyön tärkeyden integroitumisen ja oman paikan löytymisen kannalta.

Pyykkönen on tutkinut maahanmuuttajayhdistyksiä ja etenkin naisten rooleja näissä yhdistyksissä. Suomalaiset viranomaiset, kuten Työministeriö 1990-luvulla, on kannustanut maahanmuuttaneita perustamaan yhdistyksiä. Alkuperäinen ajatus maahanmuuttajayhdistysten perustamisesta on ollut oman kielen ja kulttuurin säilyttäminen ja sosiaalisten verkostojen rakentaminen, näiden on nähty edistävän oppimista ja sopeutumista uuteen elinympäristöön. (Martiainen & Tiilikainen, 2008, s. 107.) Vertaisoppiminen ja -tuki ovatkin tehokkaita keinoja, mutta tämänkaltainen toiminta ei edistä vuorovaikutusta ja kohtaamisia kantaväestön kanssa. Näin osallisuuden kokemus uudessa elinympäristössä voi jäädä rajalliseksi. Pohdin riittääkö sosiaalinen verkosto ja osallisuuden tunne saman kulttuuritaustan omaavien kanssa? Yleisinhimillistä varmasti on, että ihmiset hakeutuvat omiensa joukkoon, mutta tämänkaltainen toiminta ei tue integraatiota. Osallisuutta voi esiintyä hyvinkin eritasoisesti elämän eri osa-alueilla (Nivala & Ryyänen 2013, 27).

Tutkimustulosten perusteella voi todeta, että vanhempainyhdistystoiminta ei ole kaikille saavutettavaa, jolloin osallisuus jää toteutumatta monen yksilön kohdalla. Pohjimmiltaan toki kyse on siitä, mitä kukin yksilö haluaa ja mihin hän omassa elämässään pystyy. Osallisuuden mahdollistamiseksi on kuitenkin oltava valmiita ja helposti tavoitettavia väyliä, joiden kautta saa itselleen sellaista toimintaa ja vuorovaikutusta, joka tukee juuri sitä omaa tarvetta. Vapaaehtoistoiminta tulee nähdä tällaisena väylänä, joka tukee kotoutumista ja vahvistaa osallisuutta. Vaikuttaminen vanhempainyhdistystoiminnassa voi olla hyvinkin vahvaa ja yhdistys vanhempien äänitorvena on merkittävä, jolloin osallisuus yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä toteutuu.

5.2 Fokusryhmähaastattelun tulokset

Sosiaalisen ja kielellisen saavutettavuuden haasteet

Aloitimme keskustelun jakamalla ensin ajatuksia vanhempainyhdistystoiminnasta, kahdella keskusteluun osallistuneella oli omakohtaista kokemusta toimijana. Esiin tuotiin ajatus, että monesti vanhempainyhdistys mielletään salaseuramaiseksi toiminnaksi. Sitä pidetään sisäpiirin toimintana, josta ei oikein saa tietoa ja johon osallistuminen on vaikeaa. Tarkastelimme tätä kokemusta kantasuomalaisten näkökulmasta. Käänsimme näkökulman itseemme, osallistuisinko minä ulkomailla vanhempainyhdistystoimintaan? Yleinen näkemys oli, että ajatus osallistumisesta tuntuu vaikealta. Mietimme miksi se olisi vaikeaa. Listasimme syitä tähän ja niistä nousi esille kulttuurin ja toimintatapojen vähäinen tuntemus ja kielen osaamattomuus. Kynnys osallistumiselle tuntui kovin korkealta, etenkin jos ajatellaan kokoustyyppistä osallistumista. Osallistumisen esteinä voivat olla jännitys ja pelko huonosta kielitaidosta. Kynnys osallistua tuttavien kanssa koettiin matalammaksi. Kynnys osallistua voisi olla matalampi myös, jos tavoitteena olisi esimerkiksi esitellä oman maan kulttuuria, tapoja tai ruokaa. Siinä jokainen on kokemusasiantuntija.

Viestintä ja yhteisöllisyys

Merkitykselliseksi koettiin viestintä ja osallistumisen oikea-aikaisuus kotoutumisen prosessiin nähden. Pohdimme missä tietoa vanhempainyhdistyksestä saa ja onko kotoutumisen asteella merkitystä osallistumisen ajankohdalle? Keskustelussa nousi esille myös erilaiset yhteisölliset tapahtumat, kuten pihatalkoot, jotka ovat suomalaisille luontaisia osallistumisen tapoja. Pohdimme ovatko tämänkaltaiset tapahtumat avoimia kaikille taloyhtiön asukkaille? Keskustelussa esitettiin, että kun pidetään vahvasti yllä yhteisöllistä näkökulmaa tekemisessä, jossa aikuiset

ja lapset tekevät yhdessä, järjestävät yhdessä, ja kun siihen saadaan mahdollisimman moni osalliseksi, niin se on yhteisöllistä osallisuutta parhaimmillaan.

Yhteisöllisen toiminnan saavutettavuutta tulisi edistää niin, että huomioidaan erilaiset osallistujat, kuten taloyhtiössä asukkaat, koulussa oppilaat ja heidän vanhempansa. Esimerkiksi tarjoilujen suhteen on otettava huomioon kulttuurisensitiivisyys. Perinteisen grillimakkaran rinnalle on tuotava muitakin vaihtoehtoja.

Oppilashuollon edustajien näkemyksenä oli, että oppilaiden ja perheiden moninaisuus tulisi huomioida paremmin koulun ympäristössä. Vanhempainyhdistyksen toiminta tulisi tehdä näkyväksi kaikille huoltajille, perheille, vanhemmille, mutta myös oppilaille. Kokemus oli, että perheissä kommunikoidaan paljon koulun asioista, eli kun oppilas tietää mitä vanhempainyhdistys tekee, hän osaa kertoa siitä kotona vanhemmilleenkin. Oppilaiden kielitaito on monesti myös parempi kuin huoltajien, näin ymmärrys asiasta välittyy paremmin.

Ekosysteemi ja siltaaminen

Keskustelussa nousi esiin kaupungin, eri järjestöjen ja tahojen kesken vallitseva ja hyvin toimiva ekosysteemi. Ekosysteemillä tässä yhteydessä tarkoitetaan laajaa verkostoa, joka kattaa toimijoita eri sektoreilta, jonka tehtävänä on tukea maahanmuuttaneiden kotoutumisprosessia. Se on eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja synergiaa ja tiivistä yhteistyötä, joka tukee sujuvaa kotoutumista yhteiskuntaan. (Kinossalo, 2024) Esitin keskustelussa ajatuksen, voisiko vanhempainyhdistys olla myös osa tällaista ekosysteemiä. Onhan vanhempainyhdistys tahona sellainen, joka tuo lasten, nuorten ja perheiden äänen kuuluviin.

Perheiden hyvinvoinnin parissa työskentelevä asiantuntija kertoi, että perhekerhoihin osallistuu paljon muunkielisiä vanhempia lastensa kanssa. Tämä tuli esille myös haastattelujeni vastauksissa. Perhekerho oli monille tuttu paikka ja sen toiminta pidettyä. Toimintaan osallistuu alle kouluikäisiä yhdessä vanhemman kanssa. Kun lapsi siirtyy kouluun, niin monesti vanhempi jää sivuun kouluun liittyvästä toiminnasta. Oppilashuollon edustaja lisäsi, että monesti ymmärrys suomalaisesta koulusta on vähäistä ja sen sisäistäminen kaikkienensa on jo iso asia, jolloin yksi Wilma-viesti vanhempienyhdistystoiminnan selittämiseen ei missään nimessä ole riittävä. Lisäksi, jos lähtömaassa ei ole minkäänlaista kokemusta vaikuttamisesta, niin on tehtävä selväksi mitä vanhempainyhdistystoiminta on ja mitä sillä tavoitellaan. Voisi ajatella, että lapsen aloittaessa suomalaisen peruskoulun, on vanhempien osallistuminen kouluun liittyvään toimintaan luontainen tapa. Kuitenkin koulun rooli on lähtömaassa voinut olla hyvinkin erilainen.

5.3 Hankekartoituksen ja osallistuvan havainnoinnin tulokset

Hankekartoituksen tarkoituksena oli tutkia erilaisia ympärillä käynnissä olevia hankkeita, joissa teemoina ja tavoitteina on maahanmuuttaneiden osallisuuden edistäminen. Tarkastelemalla hankkeita ja niiden tuloksia, mikäli ne ovat olleet saatavilla, oli tarkoituksena löytää esimerkkejä toimintamalleista ja hyvistä käytännöistä. Ajatuksenani oli siis löytää hyviksi havaittuja toimintamalleja, joita vanhempainyhdistykset voisivat hyödyntää toiminnassaan. Kaikkea ei tarvitse aina keksiä uudelleen, vaan tietoa jakamalla voi edesauttaa muita samojen haasteiden äärellä kamppailevia tahoja. Hankekartoitusta tehdessä pidin jatkuvasti läsnä ajatusta siitä, kuinka vanhempainyhdistykset voisivat tehdä yhteistyötä hankkeiden kanssa, esimerkiksi käymällä esittäytymässä tilaisuuksissa ja avaamassa toimintaa ja sen vaikuttavuutta. Pohdin monessa kohtaa, mielletäänkö vanhempainyhdistykset tahoina sellaisiksi, jotka noteerataan yleisessä keskustelussa, kun pohditaan alueellista kotoutumista ja osallisuutta. Kuinka vanhempainyhdistykset voisivat toimia tai pikemminkin tuoda itseään näkyviin hankkeiden erilaisten toimintojen ja tilaisuuksien puitteissa ja yhteistyössä niiden kanssa.

SMILE- hankkeessa oli vahvasti läsnä maahanmuuttaneiden vanhempien kuuleminen sekä heidän ideoiden ja aloitteiden eteenpäin vieminen. Tämä korostaa perheiden ääneen pääsemisen merkitystä. Peruskoulut ja varhaiskasvatuspalvelut ovat paikkoja, joissa on suuri potentiaali tavoittaa ja kohdata kokonaisia ikäluokkia ja heidän vanhempiaan. (SMILE 2024a) Tässä on tärkeää huomata, kuinka kohtaamisen alustoja luomalla, joissa on luottamuksellinen ilmapiiri, voidaan taata uskallus kertoa omia ajatuksiaan. Tällä tavoin saadaan myös sellaista tietoa, jota ei mahdollisesti osata havaita mietittäessä erilaisia keinoja yhteistyölle. Osallisuuden kokemus esiintyy vahvana tämän kaltaisessa toiminnassa.

Hankkeen aikana oli huomattu viestijän roolin merkitys viestin tavoitettavuudessa. Tämä koski etenkin koulun suunnalta tulevaa viestintää. Erikielisten vanhempien tavoittamisessa oli todettu tehokkaaksi viestintämalli, jossa viestijänä oli monikielinen ohjaaja. Kun viestijänä oli monikielinen ohjaaja ja vastaanottajana kohdennettu ryhmä, muunkielisten vanhempia tavoitettavuus oli hyvinkin tehokasta. Näin oli tapahtunut, kun viestintä oli kohdennettu esimerkiksi somaliyhteisölle, jolloin ”kaikki” tulivat paikalle. (SMILE, 2024b.)

Haastateltavistani vieraskielisistä vanhemmista kaksi oli toiminut MLL:n Ystäväksi maahanmuuttajaäidille toiminnassa ystävänä ja heidän kokemukset olivat onnistuneita ja lämpimiä ja

ne ovat poikineet uuden ystävyuden, joka on jatkunut hankekumppanuuden jälkeenkin. Tämänkaltaisen vertaistoiminta auttaa ymmärtämään arkisella tasolla ympärillä olevaa yhteiskuntaa, palveluita ja toimintoja sekä avaa sosiaalisia verkostoja. Ehjä ry:n Kumppanina koulupolulla hankkeessa on samankaltainen toimintamalli. Nämä hankkeet keskittyvät kahden henkilön yhteen saattamiseen, pitkällä tähtäimellä edistämällä kotoutumista ja osallisuutta ne tukevat laajempaa yhteisöllisyyden toteutumista.

Piia Kerola (2021) tutki Äidit mukana- ja Vanhemmat mukana kouluun -hankkeita uskonnonpedagogiikan tutkielmassaan. Nämä hankkeet olivat Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeen edeltäjiä. Työssään Kerola selvitti, minkälaisia kokemuksia hankkeeseen osallistuneilla äideillä on alkuopetuksesta ja koulujärjestelmään tutustumisessa. Hankkeeseen osallistumisen todettiin parantaneen äitien suomen kielen taitoa ja sen myötä itsetuntoa. Läheltä seuraamalla he olivat tutustuneet koulun henkilökuntaan ja sen vuorovaikutukseen lasten kanssa, tämä oli lisännyt heidän motivaatiotaan kodin ja koulun yhteistyöhön.

Iina Stenvall (2024) on tutkinut osallisuuden ja kotoutumisen edistämistä Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeessa. Stenvallin työn tutkimustuloksissa korostui sosiaaliseen integraatioon panostaminen, jotta osallisuuden kokemukset paranevat, sillä ne ovat edellytys onnistuneelle kotoutumiselle. Kotoutumista vaikeuttavat vaikeus tutustua kantaväestöön, yksinäisyyden kokemukset, tietämättömyys omista mahdollisuuksista sekä tuen tarve suomen kielen oppimisessa. Osallistuminen hankkeen toimintaan oli lisännyt kuulumisen tunnetta ja sosiaalisia suhteita. Nämä olivat vaikuttaneet positiivisesti kielen oppimiseen ja rohkeuteen käyttää kieltä, minkä myötä omien mielipiteiden ilmaiseminen oli mahdollistunut. Myös oman alueen palveluihin tutustuminen oli koettu hyödylliseksi. Hän toteaa myös tutkimustuloksiin peilaten, että kotoutumisessa on tärkeää panostaa arjen vuorovaikutustilanteisiin ja osallisuuteen.

Kotoa kohti -hankkeen Kansainvälinen olohuone toiminta oli tavoittanut osallistujia hyvin. Viestintää on hoidettu monikanavaisesti ja tilaisuudet on tarkoitettu koko perheelle. Tilaisuudessa tarjottava iltapala houkuttelee sekä madaltaa kynnystä osallistua ilta-aikaan lasten kanssa. Lasten ja vanhempien yhteinen tekeminen sekä kantaväestön ja muunkielisten kohtaamiset lisäävät yhteisöllisyyttä. Erilaiset käsiteltävät teemat tukevat vanhemmuutta ja lisäävät ymmärrystä.

Espoossa toteutettu Yhdessä vahvemmiksi -hankkeessa tuotiin tietoutta lähialueen erilaisista palveluista, tahoista ja ihmisistä. Näillä toimilla oli todettu osallistujien kiintymisen omaan

asuinalueeseen vahvistuneen. Hankkeen kohtaamisissa oli käytetty selkokieltä. Kasvotusten tapahtuvien kohtaamisten mahdollistamisella pystytään luomaan rikkaampaa ja monipuolisempaa arkea, jossa oma toimijuus vahvistuu ja sen myötä itsetunto vahvistuu. Hanke oli tavoittanut suuren määrän alueen ihmisiä, ja tässä merkittävänä tekijänä oli ollut saavutettava viestintä. Viestinnässä oli hyödynnetty paljon kuvallista viestintää toiminnasta kertomiseen. Myös selkokielisten WhatsAppin ääniviestien hyödyntäminen edisti tavoitettavuutta.

Osallistuvan havainnoinnin tuloksia

Syksyllä 2023 Vanvary oli teettänyt kyselyn vantaalaisten koulujen vanhempainyhdistyksille, jossa kyseltiin toimivia käytäntöjä vieraskielisten vanhempien osallistamiseksi toimintaan. Kyselyn vastausprosentti oli valitettavan alhainen, mutta sen pohjalta Vanvary oli kuitenkin saanut tietoa vieraskielisten vanhempien toiveiden osalta. Toiveita olivat muun muassa omalla asuinalueella tarjottavat perheitä tukevat palvelut, kulttuurinen toiminta yhdessä kantasuomalaisen kanssa sekä koulun yhteydessä toimiva läksynurkka. Viestinnän suhteen oli tullut esille hankaluus lukea ja ymmärtää liian pitkiä Wilma-viestejä. Niiden sijaan ehdotettiin WhatsApp -ääniviestien lähettämistä joko omalla kielellä tai englanniksi. Monet vanhemmat eivät osaa riittävästi suomen kieltä tai omaa riittäviä digitaitoja. Useimmalla on kuitenkin puhelin käytössä.

Muunkielisten toimikunnan palaverissa 5.11.2024 keskustelun aiheeksi nousi se, miten suomalainen koulujärjestelmä ymmärretään muista kulttuureista tulevien kesken. Pohdimme myös, miten vanhempainyhdistys sijoittuu vanhempien mielessä edustaen vapaa-aikaa, joka kuitenkin kiinnittyy koulun yhteyteen. Tätä voi olla vaikea ymmärtää. Esille nousi myös yhteisöllisyyden rakentumisen esteenä olevat kulttuuriset erot, kuten monien muunkielisten lasten osallistumattomuus esimerkiksi leirikouluihin. Pohdimme myös mallia, jossa vanhempainyhdistyksessä olisi yksi tai useampi jo pidempään maassa asunut henkilö, joka toimisi niin kutsuttuna ankkurihenkilönä ja toimisi yhteydenpitäjänä muunkielisten vanhempien suuntaan.

Tein havainnointia 20.11. 2024 Vanvaryn 20v - juhlassa ja dokumentoin siellä käytyä keskustelua. Keskusteluissa nousi haasteet kodin ja koulun välisen yhteistyön toimimattomuudesta, jonka myötä yhdistystoiminta kärsii. Ehdotuksina tähän tuli keskustelun avaaminen koulun henkilökunnan kanssa, ei pelkästään rehtorin kanssa. Myös vastavuoroisuuden kokemuksen tunnetta korostettiin, tällä tarkoitettiin, ettei koulu ole vain antajan roolissa vanhempainyhdis-

tykseen nähden. Tärkeää olisi, että myös koulu kokisi saavansa jotakin hyödyllistä yhdistystoiminnalta. Yhteistyön rakentamisen apuna ja tukena voidaan käyttää kodin ja koulun yhteistyön runkoa, jonka Suomen Vanhempainliitto on laatinut ja runko löytyy heidän nettisivuiltaan.

Tilaisuudessa oli erään vantaalaisen koulun yhdistyksen edustajia, jotka kertoivat hallituksensa jäsenmäärän olevan lähes kaksikymmentäpäinen ja toiminnan olevan hyvin aktiivista. Kysyttäessä, miten yhdistys on tässä onnistunut, oli yhtenä selityksenä se, että yhteys vanhempiin on luotu jo lasten eskarissa. Lisäksi koulun isot ryhmäkoot on käännetty eduksi, esimerkiksi niin, että järjestetään lasten yhteisiä syntymäpäiviä. Esimerkiksi tammi -helmikuussa syntyneille järjestetään yhteiset kaverisynttärät. Tällä tavoin perheiden vapaa-aika ei mene joka viikonloppu eri syntymäpäivillä olemiseen, eikä kukaan myöskään jää yksin. Tämän kaltainen toiminta kuvastaa mielestäni parhaimmillaan kekseliästä yhteisöllisyyden luomista, jossa olosuhteista ei nurista vaan ne käännetään yhteiseksi eduksi. Myös selkeä yhteyksien luominen jo heti oppilaan varhaiskasvatus ja esiopetusaikana luo luonnollista siltää vanhempien toiminnalle.

Paikalla oli yksi vanhempainyhdistystoiminnassa mukana oleva vieraskielinen vanhempi. Hän kertoi oman kokemuksensa olevan, että muunkielisten vanhempien kohtaamisessa on parannettavaa. Aivan ensimmäisenä on tervehtiminen ja huomioiminen, eli kohtaaminen. Toisena hän esitti toiveen, että yhdistyksillä olisi tahtotila kommunikoida selkokielellä, jolloin mukana oleminen muunkieliselle olisi mahdollista.

Tein havainnointia myös SMILE -hankkeen järjestämässä Maailman kylä juhlassa 24.11.2024. Seuraavassa käyn läpi koosteen paikan päällä käydyistä keskusteluista. Vantaa on edelläkävijä, jolla on runsaasti kokemusta muunkielisistä perheistä, mutta valmiita ratkaisuja ei ole olemassa. Tärkeintä on ylläpitää jatkuvaa keskustelua aiheesta, verkostoitua ja kuunnella. Jokaisesta keskustelusta ja kohtaamisesta saa uuden vinkin tai aiheen, josta kokonaiskuva alkaa pikkuhiljaa rakentumaan. Vantaalla panostetaan siltaamistoimenpiteisiin lasten kohdalla. Keskusteluissa tuli esiin, että myös vanhempien kohdalla panostaminen olisi paikallaan. Esimerkiksi perheiden kohtaamispaikat ovat tavoittaneet hyvin muunkielisiä perheitä. Samoin kouluissa opiskelee vanhempia Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeen tiimoilta. Pohdimme käykö kuitenkin niin, että lapsen nivelvaiheissa vanhempien yhteys katkeaa ja sen uudelleen rakentaminen on haastavaa tai siihen ei löydä oikeaa reittiä.

Vanvary pyrkii kehittämään vanhempainyhdistystoimintaa vastaanottavammaksi myös muunkielisille vanhemmille. Tästä esimerkkinä on sihteerin osallistuminen ja jalkautuminen paikallisen hankkeen toimintoihin sekä muunkielisten vanhempien toimikunnan perustaminen. Paljon työtä on vielä edessä, mutta asenne ja tahtotila on osallisuutta edistävä. Jään mielenkiinnolla seuraamaan, miten muunkielisten vanhempien toimikunnan toimintamalli kehittyy. Onnistuessaan toimintamallin laajempi lanseeraaminen voisi olla hyvinkin tärkeä muunkielisten vanhempien osallisuuden edistämisen keino.

Osallisuus on sitä, että pääsee sisälle, on mukana, tulee kuulluksi ja on mahdollisuus jakaa kokemuksia muiden kanssa. Yhteenvetona haastatteluiden tuloksista voidaan todeta, että vieras-kielisten vanhempien osallisuutta koulun tapahtumissa on edistettävä. Hankekartoituksen ja osallistuvan havainnoinnin tulosten pohjalta nousivat seuraavat toimet, jotka olivat onnistuneet osallisuuden edistämisessä:

- Matalan kynnyksen kohtaamispaikat
- Monikanavainen viestintä, selkokielen käyttäminen
- Koulun kautta tapahtuvassa viestinnässä monikieliset avustajat viestijöinä
- Toiminnan sisällön suunnittelussa on huomioitava monimuotoisuus
- Yhteyshenkilön nimeäminen
- Mahdollisuus osallistua lasten kanssa

6 TUOTOKSET

Aineiston läpikäymisen ja analysoinnin jälkeen olin epätoivoinen. Olin käynyt läpi Vanhempainliiton erilaisia esitteitä, vinkkejä ja tsekkauslistoja. Minusta tuntui, että kaikki on jo sanottu ja kirjattu. Tiedostin kuitenkin, että käytäntöön pano on eri kuin kirjatut asiat ja esitteet. Yhden haastateltavani lausahdus oli jäänyt kummittelemaan mieleeni: ”miksi aina ajatellaan me ja te?” Vanhempainyhdistys toimii tavallisten vanhempien vapaaehtoistyön pohjalta. Eri kielistaustaiset vanhemmat eivät ole tällä hetkellä tasavertaisessa asemassa saavutettavuuden ja sen myötä osallisuuden suhteen. Kuinka saadaan valloille ajatus, että olemme samaa porukkaa ja yhdessä rakennamme ja kehitämme toimintaa.

Pohdin yleisellä tasolla, miten ihmisiin tutustutaan ja miten vanhempia saadaan mukaan toimintaan? Yleensä se tapahtuu jonkun toisen ehdotuksesta. Miten tapauksissa, joissa ei tunne muita vanhempia ja jää osallistumisehdotusten ulkopuolelle. Tässä kohdassa yhteistyö koulun kanssa on avainasemassa ja etenkin opettajien rooli on merkityksellinen. Tämä tuli esiin myös haastateltavieni kohdalla, opettajat tuntevat oppilaansa ja heidän vanhemmat. Opettajat voivat vinkata vanhempainyhdistyksessä luokkaa edustavalle vanhemmalle, että luokalla on uusi oppilas tai päinvastoin. Kyse on tavallisesta huomioonottamisesta ja ihmisten välisestä kanssakäymisestä.

Olin opinnäytetyötäni varten tiedustellut lähialueeni koulun vieraskielisten oppilaiden määrää. Kun osallistuin kyseisen koulun vanhempainyhdistyksen kokoukseen ja kerroin luvut, tuli tieto vanhemmille täysin uutena. Koen, että muunkielisten ja heidän volyyminsa näkyväksi tekeminen on tärkeää, jolloin toiminnan suunnitteleminen ja viestinnän kohdentaminen on sen mukaista, että se tavoittaa kaikki. Kyseinen vanhempainyhdistys on uuden puheenjohtajan kaudella aloittanut viestinnän myös englannin ja ukrainan kielillä.

Suomessa on runsain määrin käynnissä erilaisia hankkeita, joiden tavoitteena on tukea maahan muuttaneita ja luoda yhteyksiä kantaväestön kanssa. Viimeisimpänä näistä Kotoa kohti -hanke, joka on juuri sitä, mitä tutkin tässä opinnäytetyössä. Haastatteluaineistosta nousi vahvasti tutustumisen vaikeus ja kohtaamispaikkojen puuttuminen kouluympäristöön liittyen. Kohtaamispaikkojen puuttuessa luonnolliset kasvotusten tapahtuvat kohtaamiset ja niiden myötä syntyvä tutustuminen jäävät puuttumaan.

Jotta vanhempainyhdistystoiminta voi kehittyä vastaamaan nykypäivän tarpeita, täytyy sen hetkeksi pysähtyä tarkastelemaan toimintaansa. On kuitenkin otettava huomioon, että vanhempainyhdistyksessä kukaan ei ole toiminnassa kokopäivätyössä. Ihmeitä ei tapahdu yhdessä yössä vaan prosessi vie oman aikansa ja työ voi olla hidasta. Kaikki lähtee viestinnästä, niistä mielikuvista mitä toiminnasta annetaan. Avoimesta ja vastaanottavasta ilmapiiristä, joka luo luottamusta, jolloin psykologisen turvallisuuden aspektit toteutuvat. Väittäisin, että pikkuhiljaa toiminta muovautuu oman koulun näköiseksi ja kohtaamaan nykypäivän todellisuutta.

Tämän kehittämistyön tuotoksena syntyi itsearviointilomake, joka auttaa vanhempainyhdistyksiä tarkastelemaan toimintamallejaan, osallisuuden toteutumista toiminnassaan sekä toiminnan saavutettavuutta. Lomakkeen avulla vanhempainyhdistykset voivat ryhtyä kehittämään ja parantamaan osallisuuden toteutumista kaikkien koulun vanhempien osalta. Lisäksi laadin toimintamallin, jossa on ehdotettuna toimenpiteitä, joiden myötä muunkieliset perheet tehdään näkyväksi ja erilaisilla yhteistyön muodoilla heille saadaan tietoa yhdistyksen toiminnasta. Päätös osallistua toimintaan on kunkin yksilön omissa käsissä, mutta tärkeintä on, että tieto ja viestit tavoittavat kaikki.

6.1 Osallisuutta ja saavutettavuutta edistävät kehittämissuositukset

Saavutettava viestintä ja kielellinen osallisuus

Gaskin (2003) tutkimuksen mukaan organisaation ilmapiiriin tulee vahvistaa siihen osallistuvien vapaaehtoisten tunnetta olla tervetulleita (Rochester ym. 2010, s. 140). Tutkimustuloksissa esiin tuli kokemus vanhempainyhdistyksestä sulkeutuneena ja salaseuramaisena toimintana. Tämänlainen ajattelu on aiheellinen, ja siihen osasyynä on viestinnän vähäisyys ja yksipuolisuus. Vanhempainyhdistyksen olisi oltava ulospäin avoin, läsnä monipuolisesti kouluun liittyvissä tilaisuuksissa ja tiedotettava toiminnastaan aktiivisesti ja monikielisesti.

Viestintä sekä ryhmätyön ohjaaminen ovat vapaaehtoistyön johtajan työkaluja. Viestinnän tehtävänä on yhteisöllisyyden luominen, uusien vapaaehtoisten rekrytoiminen sekä vapaaehtoistyön vaikutuksista kertominen. (Kuuluvainen 2015, s. 95.) Vanhempainyhdistyksessä viestiminen on tärkeää. Kokouksista on hyvä kertoa ennakkoon sekä tiedottaa niissä tehdyistä päätöksistä. Tällä tavoin toiminta on avointa ja läpinäkyvää. Oppilaiden huoltajilla tulee olla tietoa yhdistyksen suunnitelmista sekä toimien vaikuttavuudesta. Jos yhdistys viestii vain silloin kun tarvitsee vapaaehtoisten apua, ei tämä välttämättä ole motivoivaa, mikäli muuta tietoa toiminnasta ei ole.

Kielitaitoon liittyvästä keskustelusta nousi tutkimusaineistosta esiin viestinnän ymmärrettävyys. Vaikka olisi asunut Suomessa jo useita vuosia ja osaisi ilmaista itseään suomen kielellä, voi silti kielitaito olla esteenä osallistumiselle. Psykologisesti turvallisen tilan luomiseen on panostettava, jotta osallistumisen esteenä ei olisi pelko ja jännitys omasta kielitaidosta tai ymmärretyksi tulemisesta.

Nykyään on useita kielen kääntämiseen soveltuvia sovelluksia ja tekoälyn hyödyntäminen yleistyy. Näiden avulla viestien kääntäminen omalle kielelle on mahdollista, mutta on kuitenkin vaarana, että viestien sisältö ja merkitys muuttuu, jolloin asian ymmärrettävyys hankaloituu. Esimerkiksi puhekielellä kirjoitetut WhatsApp-viestit eivät käänny kaikille kielille. Myös WhatsApp-viestien suuri määrä voi aiheuttaa sen, että viestejä ei ryhdy itse kääntämään etenkin, jos kokee, että asia ei varsinaisesti kosketa itseään.

Espoossa järjestetyssä Yhdessä vahvemiksi -hankkeen loppuseminaarissa todettiin, että saatettava viestintä toteutuu, kun se on monikanavaista. Vanhempainyhdistyksen olisi hyvä laatia viestintäsuunnitelma, joka on liitetty yhdistyksen vuosikelloon. (Suomen Vanhempainliitto 2024a) Viestintäsuunnitelma tukee viestinnän säännöllisyyttä sekä yhdenmukaisuutta ja helpottaa viestien kääntämistä muille kielille. Kielten opettajien ja monikulttuuristen avustajien kanssa tulee tehdä yhteistyötä viestien kääntämisessä, mikäli yhdistyksen toiminnassa ei ole kieliä taitavia henkilöitä.

Luodaan osallisuutta luomalla kohtaamispaikkoja

Tutkimustuloksista ilmeni tutustumisen vaikeus suomalaisiin ja kohtaamisten vähäisyys. On tärkeää lisätä arjen kohtaamisia eri kulttuureista tulevien kesken, jotta kotoutumista ja kiinnittymistä yhteisöön tapahtuu. Tänä päivänä luonnolliset kohtaamispaikat puuttuvat peruskouluikäisten vanhemmilta. Vanhemmat eivät kohtaa saattotilanteissa ja kerran vuodessa pidettävät vanhempainillat eivät houkuttele muunkielisiä. Vanhempainilloissa harvoin jää aikaa vapaalle keskustelulle ja tutustumiselle. Koulun juhliin ei aina välttämättä kutsuta vanhempia tai osallistujamäärät ovat rajoitettuja. Vähäisten kohtaamisten vuoksi on tietoisesti luotava erilaisia kohtaamisen alustoja, joissa matalan kynnyksen tutustuminen on mahdollista.

Eräs tätä opinnäytetyötä varten haastattelemani vanhempi kysyi minulta, onko vanhempainyhdistystoiminta työtä? Hän tarvitsi töitä. Berhanu toteaa tutkimuksessaan, että vapaaehtoistoiminta tukee kotoutumista ja sen kautta maahan muuttanut saa epämuodollista koulutusta, samalla kielitaito karttuu ja työllistettävyys paranee. Myös yhteiskunnallinen osallisuus lisääntyy

ja sosiaalinen verkosto laajenee kohtaamisten ja kanssakäymisen myötä. (Berhanu, 2018, s. 52.) Vastaus haastateltavani kysymykseen on siis kyllä. Se on työtä, mutta siitä ei saa taloudellista hyötyä. Hyödyt ovat tekijälleen aineettomia, mutta ne voivat olla eteenpäin vieviä hyvinkin positiivisella tavalla.

Kouluympäristö on luonnollinen vanhempia yhdistävä väylä, jonka merkitystä ei tule jättää huomiotta ja hyödyntämättä. Vanhempainyhdistys voi olla muunkielisille vanhemmille yksi varsin matalakynnyksinen vaihtoehto yhteiskuntaan kiinnittymisen toimintamuotona, jossa voi jakaa vanhemmuuden kokemuksia, kuten perhekerhoissa ja vertaisryhmätoiminnassa. (Zandkarimi 2014)

Ehdotan opinnäytetyöni tuloksiin perustuen, että vanhempainyhdistykset ottaisivat tavoitteekseen kerran tai kaksi vuodessa järjestettävän ”Tuo kaveri mukaan” -teemaisen matalan kynnyksen kohtaamiskahvilan. Luokkien edustajat kontaktoivat omalta luokalta muunkielisen vanhemman, ja pyytävät häntä tai heitä mukaan tutustumaan toimintaan kahvin, teen ja pienen syötävän merkeissä. Tilaisuus ei ole hallituksen kokous vaan vapaamuotoinen, jossa muun keskustelun lomassa voidaan käydä läpi toimintaa kevyesti, vaikka pienissä ryhmissä. Mahdollisuutena on myös erilaisten alustojen luominen, joissa on edellytykset osallisuuden kokemuksille ja yhteisöllisyydelle.

Verkostoituva vanhempainyhdistys

Vanhempainyhdistysten dialogin lisäämistä eri tahojen kuten neuvolan, perhekerhojen, päiväkotien ja ajankohtaisten paikallisten hankkeiden kanssa, on edistettävä ja erilaisia yhteistyön muotoja on tarkasteltava ja kehitettävä.

Vanhempainyhdistyksestä puhuttaessa on syytä muistaa, että sitä toteuttavat koululaisten vanhemmat vapaaehtoisina, kaikki omien arjen haasteiden ja kiireiden keskellä. Kukin osallistuu niillä voimavaroilla, mitä sen hetkinen elämäntilanne kullekin sallii. Vanhempainyhdistystoiminnan resurssit ovat rajalliset. Resurssit ja uudet toimintamuodot on löydettävä yhteistyöstä. Vanha sanonta: yhteistyöllä on voimaa, pätee tässäkin. Mitä laajempi joukko on valjastettuna, sitä suurempi on toiminnan volyyymi ja tavoitettavuus lisääntyy.

Yhteiskunta ja kunnat toteuttavat kotouttamista lainsäädännön pohjalta. Paikalliset järjestöt ja erilaisten hankkeet tekevät arvokasta työtä osallisuuden ja kotoutumisen kentillä. Monet viranomaistahot ja instituutiot ovat keskeisessä roolissa luottamuksen rakentajina, kuten haastatte-

luissa ilmeni, että neuvolat ovat tahoja, jotka muunkieliset vanhemmat kokevat luottamuksellisina paikkoina. Samoin muunkielisten kanssa työtä tekevät kohtaamispaikat, kuten perhekahvilat ja -kerhot on otettava mukaan tiedottamisen väylinä. Vanhempainyhdistystoimintaa kehittäessä olisi tällaisten paikallisten tahojen kartoittaminen, kontaktoiminen sekä niihin jalkautuminen tärkeä toimenpide. Tällä tavoin toiminnalle annetaan kasvot ja funktio. Tekemällä alueellista toimintaa ja paikallisia toimijoita näkyväksi ja tutuksi edistetään samalla alueellista kotoutumista.

Yhteistyötä koulun henkilöstön, kuten monikielisten opettajien ja -avustajien kanssa, on vahvistettava, jotta muunkielisten vanhempien tavoittaminen mahdollistuu ja vanhempainyhdistystoiminnan tutuksi tekeminen edistyy. Paikallisia hankkeita, jotka toimivat perheiden, lasten ja nuorten, vanhempien, kotoutumisen, osallisuuden lisäämisen ja muiden samankaltaisten aiheiden parissa, olisi tuotava myös koulumaailman piiriin ja yhteistyötä vanhempainyhdistysten kanssa olisi lisättävä.

6.2 Itsearviointilomake

Kriittinen arviointi on lähtökohta toiminnan kehittämiseksi. Itsearviointi on hyvä keino toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun. Itsearvioinnin edellytyksenä on kyky tarkastella omaa toimintaa kriittisesti. On hyvin oleellista, että arvioinnin tuloksista keskustellaan ja toimintaa kehitetään havaintojen pohjalta. (Innokylä)

Osallisuuden toteutumisen seurantaan ja mittaamiseen on kehitetty erilaisia arviointeja ja mittareita. Sitä voidaan mitata yksilön osallisuuden kokemuksen kautta tai jonkin toiminnan tai palvelun kautta. Esimerkiksi THL:n Osallisuuden 24 apukysymyksen avulla voi yhdistys, hanke tai palvelu hahmottaa, miten sen toiminta edistää osallisuutta. Toimintaa voi kehittää kysymysten avulla, jotta ihmisten osallisuus lisääntyy ja sen myötä hyvinvointi ja usko omiin mahdollisuuksiin kasvaa. (THL, 2023, s.64)

Itsearviointilomakkeen suunnitteluun käytin pohjana Kulttuurilla kaikille Viestinnän saavutettavuuden tarkistuslistaa sekä THL:n Osallisuuden edistäjät oppaassa olevia 24 apukysymystä osallisuuden edistämiseksi. Lomake pohjautuu myös vahvasti Yhdistystoimintaa kaikille -hankkeen yhteydessä laadittuun oppaaseen Inklusivisen yhdistystoiminnan rakennuspalikoita, joka tarjoaa runsaasti käytännön vinkkejä eri kulttuureista tulevien ihmisten osallistamiseen yhdistystoiminnassa. (Kulttuurilla kaikille 2025; THL 2023; Jakobstad 2022)

ITSEARVIOINTILOMAKE VANHEMPAINYHDISTYKSILLE

SAAVUTETTAVAN TOIMINNAN JA OSALLISUUDEN EDISTÄMISEN TUEKSI

Seuraavat kysymykset auttavat tarkastelemaan yhdistyksenne saavutettavuutta ja osallisuuden toteutumista. Keskustelkaa kysymyksistä ja arvioikaa ne asteikolla 1-3 seuraavasti:

1= Kehitystä tarvitaan 2=Toimii kohtalaisen hyvin 3= Toimii hyvin

Kirjatkaa tulosten mukaan pohdintoja ja mahdollisia kehittämisehdotuksia ylös. Näiden myötä voitte lisätä ne toimintasuunnitelmaanne ja pienin askelin ryhtyä toimiin kohti parempaa saavutettavuutta ja osallisuutta

Kysymys		Pohdintaa ja kehittämisehdotuksia
Osallistuuko yhdistyksen toimintaan muun kielisiä?	1 2 3	
Onko uusien jäsenten helppo liittyä yhteisöön?	1 2 3	
Onko muun kielisen mahdollista osallistua yhdistyksen toimintaan? Miten tämä on huomioitu?	1 2 3	
Oletteko tietoisia muun kielisten oppilaiden määrästä koulussanne?	1 2 3	
Oletteko tietoisia muiden kulttuurien juhlahistoriasta?	1 2 3	
Huomioitteko toiminnan suunnittelussa eri uskontojen edustajat?	1 2 3	
Onko yhdistyksenne tapahtumissa huomioitu muista kulttuureista tulevat?	1 2 3	

Onko tarjoiluissa huomioitu esimerkiksi vaihtoehtoja sianlihalle, gelatiinia sisältäville leivonnaisille ja makeisille, kahville jne.?	1 2 3	
Löytyykö tietoa yhdistyksenne toiminnasta helposti? Mistä?	1 2 3	
Löytyykö tietoa muilla kielillä kuin suomen kielellä?	1 2 3	
Viestittekö muilla kuin suomenkielillä?	1 2 3	
Kerrotteko avoimesti yhdistyksen toiminnasta, tekemistänne päätöksistä ja niiden vaikuttavuudesta koulun vanhemmille?	1 2 3	
Kerrotteko mihin jäsenmaksut käytetään?	1 2 3	
Kerrotteko yllä mainituista useilla kielillä?	1 2 3	
Käytättekö kuvallista viestintää?	1 2 3	
Onko kuvallinen viestintä monimuotoista?	1 2 3	
Onko teillä säännöllisesti avoimia tilaisuuksia, joissa kerrotte yhdistyksen toiminnasta ja mukaan liittymisestä?	1 2 3	
Teettekö yhteistyötä koulun oppilaskunnan kanssa?	1 2 3	
Tietävätkö koulunne oppilaat toiminnastanne?	1 2 3	

6.3 Toimintamalli

Toimintamalli vanhempainyhdistyksille

Saavutettavan viestinnän ja osallistavan toiminnan kehittämiseksi

Osallisuus puheeksi

Ottakaa osallisuuden käsite puheeksi kokouksissa ja osaksi toimintasuunnitelmaa.

Kirjatkaa toimintasuunnitelmaan monikielinen tai selkokielinen viestintä, ja ottakaa tavaksi viestiä monikielisesti tai selkokielellä.

Monikielinen ja saavutettava viestintä

Ottakaa selvää rehtorilta tai koulusihteeriltä oman koulunne muunkielisten vanhempien määrä ja kielet, joita koulussanne puhutaan.

Pyytäkää kielten opettajilta tai monikielisiltä avustajilta apua viestien kääntämisessä.

Informoikaa koulun henkilöstöä yhdistyksen toiminnasta ja pyytäkää heitä kertomaan vanhempainyhdistyksestä omien oppilaiden muunkielisille vanhemmille. Opettajat tuntevat oppilaat ja heidän perheet.

Tehkää vanhempainyhdistykselle mainostaulu.

Viestikää lyhyesti ja selkeästi. Käyttäkää some -kanavilla monimuotoista kuvamateriaalia.

”Jokainen kohtaaminen on mahdollisuus viestiä”

Kertokaa toiminnasta aina kun mahdollista, muistakaa puskaradion voima.

Psykologisen turvallisuuden luominen

Olkaa läsnä ja esittäytykää koulun tilaisuuksissa.

Tehkää toiminta näkyväksi myös oppilaille, he vievät siitä sanaa kotiin.

Laatikaa toimintamalli, miten esittäydytte vanhempainillassa ja koulutulokastapaamisessa.

Panostakaa visuaaliseen viestintään pitkien teksti esittelyjen sijaan.

Järjestäkää kouluvuoden alussa vanhempainyhdistyksen tutustumistilaisuus. Pyytäkää mukaan koulun monikielistä henkilöstöä sekä oppilaskunnan jäseniä. Hyödyntäkää oppilaita ja heidän kielitaitoa.

Pyrkikää saamaan muunkielisiä yhteyshenkilöitä. Tarjolla esim. eri maiden herkkuja, yleistä keskustelua, lapset mukaan.

Tehkää kysely vanhemmille ja kysykää, minkälaista osallistavaa toimintaa juuri teidän koululla kaivataan.

Verkostoituminen

Ottakaa yhteyttä oman paikkakuntanne toimijoihin, perhekerhoihin, maahanmuuttopalveluihin, pyytäkää heitä kertomaan vanhempainyhdistystoiminnasta.

Jalkautukaa näiden toimijoiden tapahtumiin.

Olkaa avoimia uusille ja erilaisille ideoille ja muokatkää rohkeasti toimintatapojanne.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Osallisuus on kuulumista itselleen tärkeisiin yhteisöihin ja mahdollisuudesta vaikuttaa. Vanhempainyhdistystoiminnan tarkastelun myötä tuli esille, että sen merkitys toimintamuotona ja rooli kodin ja koulun yhteistyössä ei ole selvä muunkielisille, kuten ei myöskään sen toiminnan vaikuttavuus. Toisesta maasta tulevalle voi suomalaisen koulujärjestelmän tunteminen olla vähäistä ja näin olleen siihen liittyviä toimintamuotoja ei tiedetä. Myöskään vanhempainyhdistyksen sijoittumista suhteessa kouluun ei näin ollen ole helppoa ymmärtää. Se edustaa vapaa-ajantoimintaa, joka kuitenkin kytkeytyy vahvasti koulumaailmaan, mutta pääosassa ovat vanhemmat.

Näitä tuloksia vasten on vanhempainyhdistyksen tehtävä toimintansa ja sen vaikuttavuus nykyistä näkyvämmäksi, jotta tieto on myös muunkielisten saavutettavissa. Suomalainen väestörakenne on kiistatta muuttumassa, tarvitsemme muutostoimenpiteitä myös perinteisiin toimintatapoihimme. Tämä ei suinkaan tarkoita kaiken muuttamista, mutta pienillä muutoksilla on mahdollista saada jo merkittäviä askelia. On otettava huomioon, että prosessi vie aikansa ja se vaatii pitkäjänteistä työtä.

Vanhempainyhdistysten on syytä pohtia toimintaansa ja toimintamalleja, sillä niitä tarkastelemalla voidaan löytää ne käytössä olevat toimintamallit, jotka ovat esteenä toimintaan osallistumiselle. On tärkeää lisätä osallisuus ja saavutettavuus ja niihin liittyvät toimenpiteet vanhempainyhdistysten asialistalle ja osaksi vuosikelloa. Tämän työn tulosten myötä laadin vanhempainyhdistyksille itsearviointilomakkeen ja toimintasuositukset.

Vanhempainyhdistysten toiminnan tarkastelun myötä viesti yhdistyksiltä oli selkeä, yhdistyksillä on halu saada mukaan myös muunkielisiä vanhempia. Esteenä tälle vaikutti olevan se, että yhdistysten on vaikea löytää kapasiteettia ryhtyä muuttamaan toimintaan. Selkeät toimintamallit puuttuvat, jolloin selkeä resursointi uudistustoimenpiteille on hankalaa. Tutkimukseni myötä syntynyt tuotos tarjoaa apua ja keinoja vanhempainyhdistyksille ryhtyä pikkuhiljaa muovaamaan toimintaansa tavoittamaan ja sen myötä kasvattamaan osallisuutta myös erikielisten vanhempien osalta. Kaiken lähtökohtana on oman toiminnan tarkastelun myötä vahvistuva eteenpäin katsova ja avoin asenne, uudistushalukkuus, aktiivinen viestiminen ja näkyvä läsnäolo. Parantamalla osallisuuden kokemusta mahdollisimman laajasti koulujen vanhempainyhdistyksillä on edellytykset uusien ajatus- ja toimintamallien myötä saada uusia näkemyksiä, rakentaa yhteisöllisyyttä ja kehittää toimintaansa entistä rikkaammaksi.

8 POHDINTA

Tein tätä opinnäytetyötä ylemmän tutkinnon yhteisöpedagogiopiskelijana sekä vanhempainyhdistystoimijana. Yhteisöpedagogin tehtävänä on yhteisöjen kehittäminen. Tutkin siis asiaa niin sisältä- kuin ulkoapäin. Tällainen tarkastelu antoi uutta näkökulmaa toiminnan kehittämisen suhteen. Huomasin myös, kuinka helppoa olisi vain toimia kuten aina on toimittu.

Minua on aina kiinnostanut ne tekijät, jotka vaikuttavat ihmisten asettumiseen asuinpaikalle, ne verkostot ja suhteet, joita heille rakentuu ympäristöönsä. Mikä tuo merkityksellisyyden tunteen ja kuinka se on suhteessa asuinpaikkaan. Itse löysin aikoinani merkityksellisyyden tunnetta, kun pääsin osalliseksi vanhempainyhdistyksen toimintaan. Perhekeskeisenä ihmisenä se ei vienyt minua kauas kodin ja lasten elämään liittyvistä teemoista. Toiminnan kautta loin uusia suhteita ihmisiin ja sen myötä kiinnityin vahvemmin asuinpaikkaani.

Opinnäytetyön aloituswebinaarissa sanottiin, että tutkimuksellisessa kehittämistyössä tutkija poistuu poterostaan ja jalkautuu kentälle. Ja tämän toden totta tein. Vietin syksyn 2024 monenlaisissa tapahtumissa, verkostoiduin ja tutustuin sidosryhmiin. Tutkittavaa aiheen ympärillä olisi ollut paljon. Ihanteellisinta olisi ollut, jos olisin voinut osallistua mahdollisimman paljon erilaisiin tapahtumiin, kuten kohtaamiskahviloihin ja päässyt haastattelemaan niihin osallistuneita. Oli kuitenkin myönnettävä realiteetit ja opintojen kesto, jolloin aikaa ja resursseja näin laajaan tutkimukseen ei yksinkertaisesti ollut. Aineiston kerääminen kentältä oli antoisaa ja olen onnellinen jokaisesta kohtaamisesta, työ on tuonut itselleni monta uutta tuttavuutta.

Vanhempainyhdistysten asenne on pääasiallisesti avoin, mutta toiminta ei ole. Vanhempainyhdistys näyttäytyy ja monesti onkin kovin suljettu yhteisö. Kuinka tätä suljettua yhteisöä voidaan lähteä avaamaan? Muutospaineet tulevat ulkopäin, mutta muutos tapahtuu sisäpäin tarkasteltaessa omaa toimintaa. Tähän tarvitaan oman toiminnan arviointia ja kehittämisorientoitunutta asennetta.

Muun kielisten vanhempien näkemykset toivat esiin, että ryhmään on vaikea päästä ja tutustuminen on vaikeaa, tuttavain kanssa kynnys olisi matalampi. Mikäli yhteydenotot ovat vain varainkeruuseen liittyvää ei sitä nähdä motivoivana, varsinkin jos varainkeruun vaikuttavuutta ei tehdä selkeäksi tai se on oman lapsen poissulkevaa.

Vanhempainyhdistystoiminta on vaikuttavuuskanavana merkittävä ja se luo paikallista yhteisöllisyyttä. Kun tehdään yhdessä ja tunnelma on hyvä, luodaan sellainen ilmapiiri joka kannustaa. Osallistumista ei koeta työlääksi vaan harrastuksenomaiseksi. Monelle toimintaan osallistuvalla se on omaa aikaa, joka ei kuitenkaan vie kauas perhearjesta. Se on yhteisten ja lasten asioiden eteen tekemistä yhdessä.

Jatkotutkimusmahdollisuuksina esimerkiksi ankkurihenkilö -toiminnan kehittämisen, jossa yksi henkilö, maassa jo pidempään asunut, toimii yhteyshenkilönä muun kielisille vanhemmille. Vanhempainyhdistysten viestinnän kehittäminen varhaiskasvatusvaiheessa ja siltaamistoimenpiteiden kehittäminen nivelvaiheisiin. Erilaisten koulutusten järjestämisen vanhempainyhdistystoimijoille. Vanhempainliiton avustava ja vanhempainyhdistyksen perustamista tukeva toiminta kouluille, joissa suuri osa oppilaista on muunkielisistä taustoista. Myös hankkeita olisi hyvä integroida vahvemmin koulumaailmaan ja vanhempainyhdistysten aktiivista mukaan ottamista ja osallisuutta edistettävä, jolloin sen merkitys, toiminta ja toiminnan vaikuttavuus avautuisivat paremmin.

LÄHTEET

- Arene (n.d.). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Arene ry. Haettu 25.3.2025 osoitteesta: <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Berhanu, Y. (2018). Maahanmuuttajat vapaaehtoistoiminnassa. Teoksessa S. Hirvonen, S. & S. Puolitaival (Toim.), *Vapaaehtoistoiminta nyt ja tulevaisuudessa* (s.50-54). Kansalaisareenan julkaisuja 2/2018
- Birck, R. (2020). Auta yhteisöllisyyttä syntymään ja elämään. Kansalaisyhteiskunta 6/2022. Haettu 28.4.2025 osoitteesta: <https://kansalaisyhteiskunta.fi/verkkolehti/auta-yhteisollisyytta-syntymaan-ja-elamaan/>
- Elo, S. & Kajula, O. & Tohmola, A. & Kääriäinen, M. (2022). *Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen*. Hoitotiede 2022, vol 34 nro 4.
- ESOK (n.d.a). *Käsitteet ja sanasto*. Haettu 16.4.2025 osoitteesta <https://esok.fi/stivisuositus/termit/kasitteet-ja-sanasto#saav>
- ESOK (n.d.b). *Saavutettavuus: muita käsitteitä*. Haettu 16.4.2025 osoitteesta <https://esok.fi/saavutettavuus/muita-kasitteita-1>
- Espoo Mokulat ry (2024). Haettu 29.1.2025 osoitteesta <https://www.espoonmokulat.fi/>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hirvonen, M. & Kinnunen, T. (2020). *Saavutettava viestintä: Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä*. Gaudeamus.
- Humak (2024). *Opinnäytetyöopas YAMK-tutkinto 2024*. Humanistinen ammattikorkeakoulu
- Hautio M. (lehtori). (2024) *Haastattelu tiedonkeruumenetelmänä*. [Video] Humanistinen ammattikorkeakoulu
- Innokylä (2025). Itsearviointi toiminnankehittämisen välineenä. Haettu 28.4.2025 osoitteesta <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/itsearviointi-toiminnan-kehittamisen-valineena>
- Joutsenvirta, M. & Salonen, A. (2020). *Sivistys vaurautena. Radikaalisti, mutta lempeästi kohti kestävää yhteiskuntaa*. Basam Books Oy.
- Järvenpään vanhempainverkosto (2024). *Ideapankki*. Haettu 27.1.2024 osoitteesta <https://jarvenpaanvanhempainverkosto.yhdistysavain.fi/ideapankki/>
- Kallio, A. (2021). Litterointi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto (Tietoaarkisto) Haettu 7.4.2025 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>
- Kananen, J. (2015). *Opinnäytetyön kirjoittajan opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

- Kananen, J. (2017). *Kehittämistutkimus interventiotutkimuksen muotona – opas opinnäytetyön ja pro-gradun kirjoittajalle*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. (2019). *Opinnäytetyön ja pro gradun pikaopas. Avain opinnäytetyön ja pro gradun kirjoittamiseen*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kerola, P. (2021). *Maahanmuuttajaäidit koulupolulla lapsenkoulunkäyntiä tukemassa: Äidit mukana tai Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeisiin osallistuneiden äitien kokemuksia alkuopetuksen luokilla opiskelusta ja oman lapsen koulunkäynnin tukemisesta*. [Maisterintutkielma Helsingin yliopisto] https://aiditmukana.fi/wp-content/uploads/2021/04/Kerola_Piia_tutkielma_2021-1.pdf
- Kinossalo, M. (2024) *Maahanmuuton ja kotoutumisen systeemien molemmat puolet*. SEAMK Verkkolehti. Haettu 25.4.2025 osoitteesta <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024111190631>
- Klemelä, K. & Tuittu, A. & Virta, A. & Rinne, R. (2011). *Vieraina koulussa? Monikulttuurinen koulu oppilaiden, vanhempien, opettajien ja rehtoreiden kokemana*. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.
- Koskinen, H. & Siekkinen, K. (2019). Osallisuuden vahvistuminen yhdessä tekemällä. Teoksessa T. Kostiainen & K. Popova & A. Metteri & M. Leppänen & M. Harju (Toim.) *Yhteisötyö kahdensuuntaisessa kotoutumisessa – yhteisö, kohtaaminen ja osallisuus*. Tampere: Tampereen yliopisto
- Kotoutumisentukena.fi (n.d.). *Mitä tarkoitetaan matalan kynnyksen toiminnalla?* Haettu 4.5.2025 osoitteesta https://www.kotoutumisentukena.fi/fi/ohjeet/-/asset_publisher/Bd1IR-ZqvwZie/content/vad-avses-med-lagtr%C3%B6skelverksamhet
- Kulttuuria kaikille (2025a). *Sosiaalinen saavutettavuus*. Haettu 7.4.2025 osoitteesta https://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus_sosiaalinen_saavutettavuus
- Kulttuuri kaikille (2025b). *Viestinnän saavutettavuus*. Haettu 7.4.2025 osoitteesta https://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus_viestinnan_saavutettavuus
- Kulttuuria kaikille (2025c). *Viestinnän saavutettavuuden tarkistuslista*. Haettu 7.4.2025 osoitteesta https://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tarkistuslistat/Viestinnan_saavutettavuuden_tarkistuslista.pdf
- Kuniko, S. (2024). *Maahanmuuttajavanhempien kehittämistoiveita, kannustimia sekä esteitä koulujen vanhempainyhdistyksen toimintaan osallistumiselle*. [Amk-opinnäytetyö Laurea ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2024053119281>
- Kuuluvainen, S. (2015). *Vapaaehtoistyön johtaminen*. Kansalaisfoorumi.
- Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). *Matalan kynnyksen palvelut*. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 4.5.2025 osoitteesta https://thl.fi/documents/155392151/190140732/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf?t=1516029058031

- Leeman, L. & Isola, A-M. & Kukkonen, M. & Puromäki, H. & Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. (2018). *Työelämän ulkopuolella olevien osallisuus ja hyvinvointi*. Työpaperi 17/2018. THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-119-5>
- Leskelä, L. & Uotila, E. (2020). Selkokieli saavutettavan viestinnän välineenä. Teoksessa Hirvonen, M. & Kinnunen, T. (2020). *Saavutettava viestintä: yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä*. Gaudeamus.
- Lilja, T., Pukkila, P. & Rinne, S. (2019). *Katsaus kielelliseen saavutettavuuteen Ohjaamoissa*. HAMK Unlimited Professional 21.2.2019. Haettu 25.4.2025 osoitteesta <https://unlimited.hamk.fi/ammattillinen-osaaminen-ja-opetus/katsaus-kielelliseen-saavutettavuuteen>
- Lukka, K. (2001). *Konstruktiiivinen tutkimusote*. Haettu 24.3.2025 osoitteesta <https://metodix.fi/2014/05/19/lukka-konstruktiiivinen-tutkimusote/>
- Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (2007) (toim.) *Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ*. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D46/2007. Väestöliitto 2007.
- Migri (2024). Maahanmuutto Suomeen 1 2025. Haettu 17.4.2025 osoitteesta https://migri.fi/documents/5202425/166014458/Maahanmuutto_Suomeen_1_2025.pdf/ee5403d8-91a2-5772-3dc8-c7c04c33e096/Maahanmuutto_Suomeen_1_2025.pdf?t=1738233869385
- MLL, Mannerheimin lastensuojeluliitto (2025). Ystäväksi maahanmuuttajaäidille. Haettu 12.4.2025 osoitteesta <https://www.mll.fi/tue-tyotamme/tule-vapaaehtoiseksi/ystavaksi-maahanmuuttajaaidille/>
- Mutanen, A. (5.10.2024). Pärjäävän koululaisen takana on kotoutunut äiti. *Helsingin Sanomat* Haettu 27.10.2024 osoitteesta <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000010738387.html>
- Ngomune, M. (2019). *Everyday Ubuntu: Living Better Together, the African Way*. Penguin Random House.
- Nivala, E. & Ryyänen, S. (2013). *Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia*.
- Nylund, M. & Yeung, A. (2005). *Vapaaehtoistoiminta - Anti, arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Ojasalo, K. & Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2014). *Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan*. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro.
- Opetushallitus (2019). Tarvitaanko uutta tai päivitettyä käsitteistöä, kun puhutaan maahanmuutosta, kotoutumisesta tai kielellisestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta? Haettu 2.4.2025 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tietoa-meista/tarvitaanko-uutta-tai-paivitettya-kasitteistoa-kun-puhutaan-maahanmuutosta>
- Owusu, Y. & Piikki, A. & Piironen, J. (2025). *Vieraskielisten osallisuus MLL:n toiminnassa – Kokemuksia osallisuudesta Keravan ja Koivukylän toimipisteiltä*. [Yamk- opinnäytetyö, Lapin ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202504106153>
- POPS (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Opetushallitus. Haettu 29.4.2025 osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.

- Rochester, C., Ellis Payne, A. & Howlett, S. (2010). *Volunteering and Society in the 21st Century*. Palgrave Macmillan.
- Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Haettu 5.4.2025 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_4.html. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
- Saarikoski, S. (5.4.2025). Vantaalla maahanmuutto ei ole mörkö vaan arkista työtä. *Helsingin Sanomat*. Haettu: 5.4.2025 osoitteesta <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000011146795.html>
- Salminen, J. & Lehtonen, P. & Rikala, S. & Kuusisto, A-K. & Luoma-Halkola, H. & Puumala, E. & Sointu, L. & Wallin, A. & Häikiö, L. (2021). *Osallisuuden kehät: Näkökulmia hyvinvoinnin muotoutumiseen*. Focus Localis 3/2021.
- Sastamala (2024) *Kotoa kohti -hanke*. Haettu 29.1.2025 osoitteesta <https://sastamala.fi/tyojayrittaminen/maahanmuuttajien-kotoutumispalvelut/kotoa-kohti-hanke/>
- Siim, P. (2006) Paikkasuhteet maahanmuuttajien kertomuksissa. Teoksessa Knuuttila, S. & Laaksonen, P. & Piela, U. (toim.) *Paikka, eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Gummerus.
- SMILE (2024a). SMILE -hanke vahvisti yhteistyötä kotoutumistyössä Vantaalla. Haettu 29.1.2025 osoitteesta <https://www.vantaa.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/smile-hanke-vahvisti-yhteistyota-kotoutumistyossa-vantaalla>
- SMILE (2024b) Loppuseminaari 12.12.2024
- Stenvall, I. (2024). Osallisuuden ja kotoutumisen edistäminen alueellisen toiminnan keinoin Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeessa. [Yamk -opinnäytetyö Humanistinen ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2024120833676>
- Suomen Vanhempainliitto (2024a). *Tule mukaan vanhempaintoimintaan!* Haettu 8.12.2024 osoitteesta <https://vanhempainliitto.fi/vanhempaintoimijoille/tule-mukaan-vanhempaintoimintaan/>
- Suomen Vanhempainliitto ry (2024b). *Avaimia monikulttuuriseen vanhempaintoimintaan*. Haettu 27.1.2024 osoitteesta <https://vanhempainliitto.fi/vanhempaintoimijoille/avaimia-monikulttuuriseen-vanhempaintoimintaan/>
- Suomen Vanhempainliitto (2024c). *Kymmenen askelta kohti toimivaa kodin ja koulun yhteistyötä*. Haettu 29.4.2025 osoitteesta <https://vanhempainliitto.fi/johtajalle/kymmenenaskelta/>
- Säävälä, M. (2011). *Perheet muuttoliikkeessä, perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen*. Väestöliitto. Haettu 26.2.2024 osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/c0be6570-perheet-muuttoliikkeessa.pdf>
- Säävälä, M. (2013). *Koti, koulu ja maahanmuuttajalapset*. Väestöliitto.
- Säävälä, M. (2024, 12. joulukuu). *Perhe- ja yhteisölähtöinen kotoutumisen tuki*. [Puheenvuoro] SMILE -hankkeen loppuseminaari, Vantaa.
- TENK (2024). *Hyvä tieteellinen käytäntö*. Haettu 29.3.2025 osoitteesta: <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

- Terävä H. & Malminen U. (2023) *Kieli & Koulu*. YLE 16.2.2023. Haettu 26.2.2024 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20016772>
- THL (27.4.2022). *Mitä osallisuus on ja miten sitä edistetään?* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=_U9qYvLSLgE
- THL (2023). Osallisuuden edistäjän opas. Ohjaus 10/2023. Haettu 16.4.2025 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146717/URN_ISBN_978-952-408-088-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- THL (2024). Osallisuuden edistäminen. Haettu 25.4.2025 osoitteesta <https://thl.fi/aiheet/hyvinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>
- Turtiainen, K. & Hiitola, J. (2015). *Varhaisen tuen palvelut maahanmuuttajataustaisille perheille: Ammattilaisten ja perheiden kokemuksia*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. 68/2015.
- Vaarala, V. (2020). *Tässä yksi koulujen riski: maahanmuuttajien vanhemmat osallistuvat heikosti vanhempainiltoihin, ja siihen on kaksi syytä*. YLE 26.11.2020. Haettu 25.4.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-11664718>
- Vantaa (2024). *Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään*. Haettu 12.4.2025 osoitteesta <https://www.vantaa.fi/fi/hankkeet/hanke/vanhemmat-mukaan-kouluun-ja-tyoelamaan>
- Vanvary (2024). Haettu 12.4.2025 osoitteesta <https://www.vanvary.fi/>
- Zandkarimi, M. (2014). *Vanhemmuus ja kotoutuminen, verkostojen ja vertaisuuden merkitys*. Väestöliitto. Teoksessa ”Ottaa ihmisen vastaan ihmisenä” Vanhemmuuden haasteet ja vanhemmuuden tukeminen maahanmuuttajavanhempien ja ammattilaisten kokemana. Asuinmaa, K. & Hautala, M. Jyväskylän yliopisto 2017. Haettu 12.2.2024 osoitteesta: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/56210/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201712084575.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

LIITTEET

LIITE 1

OPINNÄYTETYÖ SALLI HELANDER / HUMAK

HAASTATTELUKYSYMYKSET MUUNKIELISILLE VANHEMMILLE

TAUSTATIEDOT

1. Mistä maasta olet kotoisin ja kuinka kauan olet asunut Suomessa?
2. Mikä on äidinkielesi?
3. Kuinka hyvin hallitset suomen kielen?
4. Minkäikäisiä lapsia sinulla on?
5. Millaisessa koulussa he opiskelevat: päiväkotia, peruskoulu ala- /yläkoulu, lukio?
6. Oletko tällä hetkellä pääasiassa
 - ansiotyössä (osa- tai kokopäiväisesti)
 - perhevapaalla (esim. vanhempainvapaalla, hoitovapaalla, kotiäitinä / koti-isänä)
 - opiskelija
 - työtön tai lomautettu
 - eläkkeellä tai kuntoutustuen saajana
 - jokinmuu,mikä?

TIETÄMYS JA KOKEMUKSET VANHEMPAINYHDISTYSTOIMINNASTA

7. Tiedätkö mitä vanhempainyhdistystoiminta on?
8. Tiedätkö, toimiiko lapsesi koulussa vanhempainyhdistys?
9. Mitä kautta olet saanut tiedon vanhempainyhdistyksestä?
 - ➔ Wilma, vanhempainillassa, kaverilta, opettajalta jne
10. Oletko osallistunut vanhempainyhdistyksen toimintaan?
 - ➔ Miksi ja miten olet osallistunut?
 - ➔ Miksi et ole osallistunut?
11. Oletko käynyt vanhempainyhdistyksen järjestämissä tilaisuuksissa tai tapahtumissa?
12. Millaisina pidät vanhempainyhdistyksen järjestämiä tilaisuuksia ja tapahtumia? Ovatko ne mielestäsi helposti lähestyttäviä?
13. Koetko, että osallistumiselle on kulttuurisia tai kielellisiä esteitä?
 - ➔ Jos kyllä, millaisia?
14. Onko sinulla ollut vaikeuksia ymmärtää koulun ja vanhempainyhdistyksen viestintää, kuten Wilma-viestejä, reppupostia, suullista infoa vanhempainilloissa?
15. Mikä estää sinua osallistumasta vanhempainyhdistyksen toimintaan?
 - ➔ ajanpuute, kielen ymmärtämisen vaikeus, tunne siitä, ettei kuulu joukkoon?
16. Onko sinulla kokemusta vanhempainyhdistystoiminnasta tai vastaavasta jossakin muussa maassa?
 - ➔ Missä? Minkälaista toimintaa? Onko jotain mitä sieltä voisit tuoda Suomen toimintaan?
17. Mitä neuvoja antaisit muille maahan muuttaneille vanhemmille, jotka harkitsevat osallistumista vanhempainyhdistyksen toimintaan?

KEHITYSEHDOTUKSIA.

18. Miten mielestäsi vanhempainyhdistys voisi paremmin tavoittaa ja tukea eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevia vanhempia?
 19. Olisiko mielestäsi hyödyllistä, jos vanhempainyhdistyksen toiminnassa olisi henkilöitä, jotka voisivat auttaa eri kielillä?
 20. Olisitko itse valmis toimimaan yhteyshenkilönä?
 21. Minkälaisia tapahtumia arvostaisit tai toivoisit vanhempainyhdistysten järjestävän? (esim monikulttuurisia tapahtumia, kerhoja, yhteisiä iltamia)
 22. Minkälaista viestintää arvostaisit vanhempainyhdistykseltä koteihin päin? (esim. käännökset). Mitkä viestintäkanavat sopisivat sinulle parhaiten (esim. reppuposti lapsen mukana, sähköposti, WhatsApp)
 23. Mikä saisi sinut lähtemään mukaan vanhempainyhdistystoimintaan?
 24. Mitä haluaisit oppia tai saada aikaan vanhempaintoiminnassa esim.
 - olisin kiinnostunut vanhemmille suunnatuista vapaamuotoisista tapaamisista (teemallisia tai ei),
 - olisin kiinnostunut ideoimaan lapsille suunnattua vapaa-ajantoimintaa tai tapahtumia
 - olisin kiinnostunut olemaan mukana läksykerhotoiminnassa,
 - olisin kiinnostunut toimimaan kouluympäristön viihtyisyyden parantamiseksi
 - olisin kiinnostunut olemaan mukana vanhempainiltojen suunnittelussa, tms.
- Onko jotain muuta mitä haluaisit kertoa tai ehdottaa liittyen koulujen vanhempainyhdistystoimintaan?